

SEYAHATTEN TELİFATA: RİHLELERİN SEMERESİ OLARAK BÜLDÂNİYYELER

 Fatma Betül ALTINTAŞ^a

Öz

Bu makalenin amacı, İslam kültür tarihinde ilim gayesiyle gerçekleştirilmiş yolculukların eserlere yansımalarından birisi olan büldâniyye türünün ortaya çıkış ve gelişim serüvenine çeşitli örnekler üzerinden ışık tutmaktır. Seyahat, hedefleri olan yolculuk şeklinde tanımlanabilir. İslamî ilimlerin teşekkül ve gelişiminde seyahatin rolü büyüktür. Zira beldeler arasında yapılan seyahatler, taliplerin ilim elde etmelerine ve ulemânın buluşup müzakerelerde bulunmalarına fırsat tanımıştır. Bu seyahatler ve buluşmalar kitâbiyata da yansımış, yolculuklar esnasında veya sonrasında çeşitli türde eserlerin yazılmasına vesile olmuştur. Seyahatler neticesinde ortaya çıkan türlerden bir tanesi de büldâniyyelerdir. Bu çalışmada, büldâniyye türünün ilk olarak kırk hadis derlemesi tarzındaki eserlere şehir bilgisinin eklenmesi suretiyle ortaya çıktığı ve zamanla eser türüne orjinallik katacak çeşitli farklılıklar eklendiği iddia edilmektedir. Bu bağlamda, 6. yüzyıldan 10. yüzyıla kadarki sürede ilk dönemlerde kırk hadis türünden sayılabilecek nitelikler taşıyan büldâniyyelerde, âli isnad vurgusunun bulunduğu; zaman içinde hadislerin sayısından ziyade bu hadislerin alındığı şehirlerin, işitildiği hocalar dâhil olmak üzere senedlerdeki tüm isimlerin ve metinlerinin birbirlerinden farklı oluşunun ön plana çıktığı gözlenmiştir. Bu iddia, Ebû Tâhir es-Silefi (öl. 576/1180), onun öğrencisi İbn Asâkir (öl. 571/1176) ve Sehâvî (öl. 902/1497) tarafından kaleme alınmış ve benzerleri arasında öne çıkmış üç önemli büldâniyye eserinin içerik ve özellikleri incelenerek ve karşılaştırılarak tedkik edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Hadis, Büldâniyye, Rihle, Âli İsnad, Kırk Hadis.

FROM JOURNEYS TO THE GENRE: BULDÂNİYYAT AS A PRODUCT OF RİHLAS

Abstract

The purpose of this article is to shed light on the emergence and development of

^a Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, fatmazehrabetul@gmail.com

the buldâniyya genre, which is one of the reflections of the scholarly journeys in the history of Islamic culture. Traveling has a great role in the formation and development of Islamic sciences. Scholarly journeys to cities, towns, or regions called riḥla provided muḥaddiths the opportunity to meet, negotiate with each other, and reach the knowledge they were trying to acquire. These journeys and meetings were reflected in the written works, and these journeys caused various kinds of works to be written during or after the journeys.

One of the book genres that emerged as a result of these journeys is buldâniyya. In this genre, the narrations that have been heard from different (generally forty) cities and towns are brought together. Buldâniyyas are an important type of literature because they contain the regions where the muḥaddiths traveled, the teachers they narrated, and some interlinear information about the history of ḥadīth. It is necessary to identify the first examples of this genre to see when and for what reason buldâniyyas began to be written.

[The Extended Abstract is at the end of the article.]

Keywords: Hadith, Buldâniyya, Riḥla, Āli Isnâds, Forty Ḥadīth.

Giriş

Seyahatler, tarih boyunca birçok etkileşimi ve gelişmeyi tetiklemiştir. Yolculuklar, genel anlamda seyahat amaçlı yapılanlar ve ilim elde etmek için yapılanlar şeklinde ikiye ayrılabilir.¹ Hz. Peygamber'den aktarılan ve ilim uğrunda yapılacak seyahatleri teşvik eden rivayetlerin de etkisi ile gerçekleştirilen yolculuklar içerisinde hadis uğruna yapılan yolculuklar önemli işlevlere sahiptir. *er-Riḥle fi talebi'l-ilm(Hadis)* şeklinde anılan bu yolculuklar, hadis aktarımındaki birçok pratik faydaları yanında çeşitli yazın türlerinin ortaya çıkmasına da zemin hazırlamıştır. Bu yazın türlerinden bir tanesi de büldâniyyelerdir. Büldâniyyeler,² hem sosyal ve mekânsal hareketliliğin bir sonucu olması, hem de dönem, kişiler ve mekânlar hakkında verdiği bilgiler nedeniyle ilgiyi hak etmektedir. Bu çalışma, rihlelerin semerelerinden birisi olan büldâniyye türü eserlerin ne zaman ve ne sebeplerle ortaya çıktığı, ne şekilde değiştiği/geliştiği, hangi işlevleri yerine getirdiği ve büldâniyye türünün diğer türlerden ayrılan yönlerinin

¹ Bu ayırım, ilim için yapılanlarla ticârî, siyasî, askerî veya turistik amaçlı seyahatleri de kapsayan genel amaçlı seyahatleri ayırmak üzere yapılmıştır. Bununla birlikte, seyahatlerde zaman zaman her iki amacın da birleşmesi mümkündür.

² Metin içerisinde, "büldâniyye" kelimesinin büyük ya da küçük harfle yazımı ile ilgili olarak, büldâniyye kelimesi bir kitap türü olarak kullanılıyorsa cins isim kabul edilerek küçük harfle; belli bir yazarın eseri olan bir kitabı işaret ediyorsa özel isim olarak kabul edilerek büyük harfle yazılmıştır.

neler olduğu sorularına Silefî (öl. 576/1180), İbn Asâkir (öl. 571/1176) ve Sehâvî (öl. 902/1497) tarafından yazılmış üç önemli bülâniyyenin birbirleriyle benzer ve farklı yönlerini de göz önünde bulundurarak cevap aramıştır. Çalışma, bülâniyye türüne dair bir giriş teşkil etmektedir.

Bülâniyye türü eserlerle ilgili tespit edebildiğimiz kadarıyla modern dönemde yapılmış müstakil ilk çalışma Mohammed Gharaibeh'in Sehâvî'nin *Bülâniyye*'sini konu edinen makalesidir.³ Memlüklerin son döneminde hadis alanında ortaya konan entelektüel çıktılar ile sosyal yapılar arasındaki ilişkilere dair bu makalede Gharaibeh, Sehâvî'nin *Bülâniyye*'sini merkeze alarak bülâniyye türü eserler arasında karşılaştırmalar yapmaktadır.⁴ Gharaibeh, yazılmış bülâniyyeleri karşılaştırarak Sehâvî'nin *Bülâniyye*'sini daha detaylı bir isnad tahlili yapması, içerdiği rivayet sayısının fazlalığı ve sadece hadisleri değil şiir gibi değişik tür haberleri de içermesi sebebiyle diğerlerinden farklı bulmaktadır.⁵ *Kırk Hadis/Erbaûn Edebiyatının Rivayetlerdeki Dayanakları ve İbn Asâkir'in el-Erbaûne'l-bülâniyye İsimli Eseri* (2017) makalesinde Kanarya, İbn Asâkir'in *Bülâniyye*'sini bir kırk hadis türü kabul etmekte ve eseri bu bağlamda ele almaktadır. Çalışmada *el-Erbaûne'l-bülâniyye*, içerdiği râvi ve rivayet bilgisi ile âli/nâzil isnad ve

³ Makalenin künyesi şöyledir: Mohammad Gharaibeh, "The Buldâniyyât of as-Sahâwî (d. 902/1496) A Case Study on Knowledge Specialization and Knowledge Brokerage in the Field of Hadîth Collections", *History and Society During The Mamluk Era (1250-1517)* (Bonn: ASK Working Paper, 2014), 1-17.

⁴ Bu şekilde, bülâniyye türünün geneliyle ilgili elde edilecek bilgilerle birlikte Sehâvî'nin metnin kendisine has nitelikleri ve metnin yazıldığı 9./14. yüzyıl Kâhire'sinin genel özellikleri üzerinde durulmaktadır. Sosyal ve entelektüel tarih inşası için hadis külliyatından istifade edilebileceğini düşünen Gharaibeh, bülâniyye türü eserlerden yola çıkarak bir yazarın çalışmasını kendi referans grubu açısından "yeni" hale getirmek için kullandığı yeni bilgi türleri üzerinde durmaktadır. Ona göre genç bir ilim adamı, yazdığı eserlerde entelektüel bir topluluk içerisinde statü kazanmak için iki türlü bilgi sunmalıdır: İlk olarak âlim, kendileri için eser yazdığı yahut da kendisini mensup hissettiği bir referans grubunun ortak/paylaşılan fikirlerine eserinde bir şekilde yer vermelidir. Çünkü bu görüşler, grubun kültürel sermayesidir. İkinci olarak ise eserin âlimin zekâsını ve kapasitesini kanıtlayan ve çalışmasını daha önce yazılmış benzerlerinden ayıracak yeni bilgi formları içermesi gerekir. Çalışmalarda yeni bilgi biçimlerinin ortaya konuşunda ise Gharaibeh'e göre iki temel eğilim görülür. "Bilgi uzmanlığı", daha ayrıntılı ve teknik bir çalışmanın ortaya çıkmasına yol açar. Yani "bilgi uzmanlığı" için yazılmış eserlerde teknik ve ayrıntılı bir bilgi mevcuttur. "Bilgi aracılığı" diyebileceğimiz eğilim ise bilginin farklı yönlerinin (yeniden) birleştirilmesi veya eski bilginin yeni bir bağlamda yerleştirilmesi olarak tanımlanabilir. Yani "bilgi aracılığı"nın ön plana aldığı eserlerde, ayrıntılı veya teknik bilgilerin verilmesi yerine farklı tür kitaplardaki bilgilerin bir araya getirilerek yeni bir tür halinde birleştirilmesi söz konusudur. Gharaibeh, "The Buldâniyyât of as-Sahâwî (d. 902/1496) A Case Study on Knowledge Specialization and Knowledge Brokerage in the Field of Hadîth Collections", 11-12.

⁵ Gharaibeh, "The Buldâniyyât of as-Sahâwî (d. 902/1496) A Case Study on Knowledge Specialization and Knowledge Brokerage in the Field of Hadîth Collections", 1-17.

rivayet coğrafyasına yönelik bilgiler açısından deskriptif bir incelemeye tabi tutulmaktadır.⁶ Dr. Mayasa Hatem Nayf'ın da İbn Asâkir'in *Büldâniyye*'si hakkında yazdığı *Kitab-u'l-Erbeine'l-büldâniyye li İbn Asâkir* başlıklı makalesi, kısa ve İbn Asâkir'in *Büldâniyye*'si içerisinde geçen şehir ve hadisler ile İbn Asâkir'in şeyhlerinin tekrarından ibaret, analiz yönünden kısıtlı bir çalışmadır.⁷ Büldâniyye türüne dair yapılmış en güncel çalışma, Abdurrahman Ece tarafından kaleme alınan *Silefi ve Erba'üne'l-Büldâniyye Adli Eseri* başlıklı kitap bölümüdür. Ece, çalışmasının amacını Silefi'nin ilmî hayatı yanında öncelikle ismi geçen söz konusu eserinin ilmi değerini ortaya koymak şeklinde açıklamaktadır. Büldâniyye'nin ayrıntılı tanıtımını yapan Ece, eserde geçen rivayetlerin bulunduğu kaynaklara ve sıhhatine de işaret etmiştir.⁸

Bu çalışmaların tümünde, büldâniyye türü, bu türdeki kitaplardan birisi merkeze alınarak incelenmiştir. Türün özelliklerinin ve gelişiminin tam olarak görülebilmesi, kanaatimizce, büldâniyyeleri ortaya çıkaran şartların göz önünde bulundurulması suretiyle bu türdeki önemli eserlerin karşılaştırılması ile mümkündür. Bu ihtiyaçtan hareketle, çalışmamızda büldâniyye türündeki eserlerin ortaya çıkışındaki arka plan ile gelişimleri üzerinde durulmuştur. Ayrıca bu türdeki temel eserlerden basılı haldeki üç tanesi – Silefi (öl. 576/1180), İbn Asâkir (öl. 571/1176)⁹ ve Sehâvî'nin (öl. 902/1497) *Büldâniyye*'leri- yazıldıkları dönem, nitelik ve niceliği ile içerdikleri hadisler, hadislerin alındığı beldeler ve hadisler hakkındaki yorumlar açısından karşılaştırılmıştır. Bu eserlerin karşılaştırma için tercih edilmesinin sebepleri matbu halde buldukları için erişimin kolaylığı ile artzamanlı ve eşzamanlı karşılaştırmaya imkân tanınmasıdır. Eşzamanlı karşılaştırma açısından takriben aynı dönemlerde yazılmış Silefi ve İbn Asâkir'in eserleri incelenmiştir. Silefi, İbn Asâkir'in hocası olduğu için, bu inceleme aynı zamanda hocadan öğrenciye aktarılan yazım geleneğinde farklılaşmalar olduğunu görmemizi sağlamıştır. Artzamanlı inceleme kapsamında ise birbirlerine yakın dönemde yaşamış Silefi ve İbn Asâkir'in

⁶ Bayram Kanarya, “Kırk Hadis/Erbaün’ Edebiyatının Rivayetlerdeki Dayanakları ve İbn Asâkir’in el-Erbaüne'l-büldâniyye İsimli Eseri”, *Usul İslam Araştırmaları* 28/28 (2017), 97-122.

⁷ Mayasa Hatem Nayf, “Kitab-u'l-Erbeine'l-Büldâniyye li İbn Asâkir”, *Mecelletü külliliyeti terbiyeti li'l-benât* 28/4 (2017), 1259-1296.

⁸ Abdurrahman Ece, “Silefi ve Erba'üne'l-Büldâniyye Adli Eseri”, *Eyyübiler'de İlim Kültür ve Sanat*, ed. Abdulhalim Oflaz (İstanbul: Hiperlink Yayınevi, 2020), 102-118.

⁹ İbn Asâkir'in vefat tarihi, Silefi'den erken görünse de onun Silefi'nin öğrencisi olması sebebiyle, kronolojik sıralama Silefi'den başlatılmıştır. Silefi ve İbn Asâkir arasındaki hoca-öğrenci münasebeti için bk. Ebû Abdullah Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ'* (Beyrût: Müessesetü'r-risâle, 1985), 21/17.

çalışmaları ile Sehâvî'nin çalışması, hicrî 6. yüzyıl ile 9. yüzyıldaki büldâniyye geleneğini ve türün zaman içindeki değişim ve gelişimi yansıtmaları açısından karşılaştırılmıştır.¹⁰ Aynı zamanda bu üç eserin tercih edilmesi, farklı şehirlerde yazılan büldâniyyeler arasındaki benzerlik ve farklılıkları görmek açısından da katkı sağlamıştır.

A. Bir Telif Türü Olarak Büldâniyyeler

Büldân, şehirler demektir.¹¹ Hz. Peygamber'in ahabının dağılıp yerleştikleri bölgeler, *Büldânü'r-ruvât* ismiyle anılmaktadır.¹² Büldâniyye türünün tanımına erken dönem kitaplarda rastlamak mümkün değildir. Bir kitap türü olarak büldâniyye, Aydınli tarafından "Muhtelif beldelerde, yerleşim yerlerinde tahammül edilen (öğrenilen, alınan) hadisleri ihtiva eden hadis kitapları" şeklinde tarif edilmektedir.¹³ Aydınli, başka bir yerde ise büldâniyyeyi "Muhaddislerin muhtelif kültür merkezlerinde duyup öğrendikleri hadisleri bu beldelere göre bir araya toplayarak meydana getirdikleri hadis mecmuaları" şeklinde tanıtmaktadır.¹⁴ Polat'a göre ise büldâniyye, hadislerin bölgelere göre toplanıp tasnif edilmesiyle meydana gelen hadis mecmualarıdır.¹⁵ Bu tanımların hepsi, genel anlamıyla doğru kabul edilebilir. Büldâniyyeyi "muhaddisin seyahat ettiği beldeleri sıraladığı ve her bir beldede işittiği hadislerden örnek verdiği hadis kitapları"¹⁶ şeklinde tanımlamak ise büldâniyyelerin ortaya çıkışında rihlelerin önemini vurgulaması açısından kanaatimizce tercihe şayandır.

Büldâniyye türü ile rivayetlerin sahabe, şeyh, belde ya da kabilelere göre toplandığı mu'cemler ve kırk hadis çalışmaları arasında belli benzerlikler vardır. Büldâniyyeler, rivayetlerin işitildiği şeyhin beldesine göre tasnif edilmesi sebebiyle genel anlamda mu'cem türüne benzerler. Bununla birlikte mu'cemlerde râvi ya da şehirlere ayrılmış başlıklar altında

¹⁰ Temelde yüzyıllar arasında büldâniyye türü kapsamında meydana gelen değişimin görülebilmesi, şüphesiz her yüzyılı temsilen bir veya birkaç eserin değerlendirilmesi ile mümkün olabilir. Fakat 7 ve 8. yüzyıllarda yazılan Büldâniyye'ler içerisinde günümüze ulaşmış basılı hale getirilebilmiş başka örnekler yoktur. Bu nedenle çalışmada bu üç eserin karşılaştırılması ile yetinilmiştir.

¹¹ Ebû Abdullah Zeynüddin Muhammed b. Ebî Bekr b. Abdilkadir Râzî, *Muhtârü's-sıhah* (Beyrut: Mektebetü'l-Asriyye, 1999), 1/39.

¹² Buldanü'r-Ruvat konusuyla ilgili ayrıntılar için bk. Şahyar Ağırakça, Ayşe Esra, *Seyahat ve Rivayetleriyle Hanım Sahabiler* (İstanbul: Akdem, 2015).

¹³ Abdullah Aydınli, *Hadis İstılahları Sözlüğü* (İstanbul: Timaş Yayınları, 1987), 41.

¹⁴ Abdullah Aydınli, "Büldâniyye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1992), 6/487.

¹⁵ Salahattin Polat, "Ferd", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1995), 12/368.

¹⁶ *Mu'cemü'l-mustalahâti'l-Ulûmi's-Şer'iyye* (Suudi Arabistan: KACST, 2017), 345.

bir veya genelde birden fazla rivayetin art arda sıralanması söz konusu iken büldâniyyelerde her başlık altında tek bir rivayet yer alır. Büldâniyyelerde her beldeden yalnızca bir tek rivayetin yer alması, bu çalışmanın bir nevi örnek mahiyetinde rivayetler sunduğunu, vurgulanmak istenenin daha ziyade müellifin gittiği ve hadis aldığı beldeler olduğunu düşündürmektedir.

Büldâniyyelerin ne zaman ve ne sebeple yazılmaya başladığını görmek için bu türdeki ilk örneklerin tespiti gerekir. Büldâniyyelerin ne zaman yazılmaya başlandığına dair ilk veri kaynağı, büldâniyye yazarlarının bizzat kendileridir. Günümüze ulaşmış eserler içerisinde kendisinden önceki çalışmalara yer veren ilk büldâniyye müellifi, Silefî'dir (öl. 576/1180). Silefî, kendisinden önce yazılmış eserler arasında doğrudan büldâniyye isminde bir eserden bahsetmez. Silefî, kaleme aldığı *Büldâniyye*'sini muhtemelen bir kırk hadis çalışması gibi görmesi sebebiyle kendisinden önce yazılmış kırk hadis çalışmalarına yer verir. Silefî bu türde ilk kez yazan kişinin Abdullah b. Mübarek (öl. 181/797) olduğunu söyler ve kırk hadis geleneğini devam ettiren isimleri sıralar.¹⁷ Silefî'nin öğrencisi İbn Asâkir de *Erbaûne hadisen li-erbaîne şeyhan min erbaîne beldeten an erbaîn min erbaîn li-erbaîn fî erbaîn* adlı çalışmasının girişinde Silefî gibi kırk hadis türü hakkında bilgi ve bu türde yazan kişilere örnekler vermektedir. Bu durum Silefî gibi onun da çalışmasını kırk hadisin bir örneği saydığını gösterir. İbn Asâkir, kırk hadislerle ilgili verdiği bilginin ardından, hocası Silefî'nin yolunu takip ederek ve bir adım öteye giderek onun kırk ayrı şehirden, kırk ayrı şeyhten aktarılan kırk hadisin ayrıca birbirinden farklı kırk sahabîden gelmesine ihtimam göstermiştir. Ayrıca Silefî ve İbn Asâkir'in çalışmalarının isimleri içerisinde kırk hadis (*Erbaûn*) ifadesinin de geçmesi, bu çalışmaları kırk hadis türüne daha yakın kabul etmeyi mümkün kılar.

Sehâvî (öl. 902/1497) ise Silefî (öl. 576/1180) ve İbn Asâkir'den (öl. 571/1176) farklı olarak *Büldâniyye* çalışmasında kırk yerine seksen rivayeti bir araya toplamıştır. Bu açıdan Sehâvî'nin çalışması kırk hadis derlemesi karakterinden farklılaşmıştır. Sehâvî, *Büldâniyye*'sinin girişinde¹⁸ âli isnad

¹⁷ Silefî, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1997, 26.

¹⁸ Sehâvî, büldâniyyeler hakkında yine kendisinin kaleme aldığı *el-Cevâhir ve'd-dürer fî tercemeti Şeyhi'l-İslâm İbn Hacer* adlı eserde de bilgi ve örnekler vermektedir. İki eserde verilen bilgiler büyük oranda birbirine yakındır. Yalnızca Ebu'l-Berekât Muhammed b. Ali b. Muhammed b. Muhammed b. Ali el-Ensârî el-Mevsulî'nin (öl. 600/1203) çalışmasıyla ilgili olarak *Büldâniyye*'sinde ayrıntılı bilgi vermeyen Sehâvî, *Cevâhir*'inde *Erbeîne Hadisen Büldâniyyeten* isimli bu eseri Kâmilîyye evkâfında gördüğünü, fakat Ebu'l-Berekât'ın kırk ayrı beldeden olan bu rivayetlerin semâinin Mekke'de gerçekleştiğini –yani bu rivayetleri ayrı ayrı beldelerden almadığını– ifade etmektedir. Sehâvî, Ebu'l-Hayr Şemsüddîn

içerip farklı beldelerden rivayetlerin toplandığı türden sayılabilecek çalışmalar yapmış kişileri listelemektedir.¹⁹ Bu listeye göre ilk büldâniyye çalışması Ebû Nuaym el-İsbahânî'nin öğrencisi Sicilyalı Atık b. Ali b. Dâvûd es-Semantârî'ye (öl. 464/1071)²⁰ aittir. Sehâvî'nin ilk büldâniyye yazarının Semantârî olduğu yönünde verdiği bilgi,²¹ -daha önceki bir dönemde yazılmış olmasına rağmen- ne İbn Asâkir ne de Silefî'nin eserlerinde yer almaktadır.²² Bu durum, İbn Asâkir ve Silefî'nin bu eseri görmemeleriyle alakalı olarak düşünülebilir. Fakat yukarıda değinildiği üzere İbn Asâkir ve Silefî'nin, kendi yazdıkları eser türünün ilk örnekleri olarak kırk hadis türünden eserleri göstermeleri, onların yazdıkları kitapları kırk hadis kapsamında görmeleriyle de alakalı olabileceğini düşündürmektedir.

Büldâniyye yazım geleneği, bilindiği kadarıyla 5. yüzyılda başlamış, 6. yüzyılda az da olsa bu kapsamda eserler yazılmış, 7. ve 8. yüzyıllarda yaygın şekilde büldâniyye türü eserler ortaya çıkmıştır. 9. yüzyılda dönemin önemli muhaddisleri tarafından kaleme alınmış birkaç eser bulunurken, 10.

Muhammed b. Abdîrahmân b. Muhammed, *el-Cevâhir ve'd-dürer fi tercemeti Şeyhi'l-İslâm İbn Hacer el-Askalânî* (Beyrut: Dâru İbn Hazm, 1999), 196.

¹⁹ Sehâvî'nin listesi ek kısmında ayrıntılı olarak verilmiştir. Sehâvî 24 (müellifi ve bazılarının eserlerini) sıraladığı bu listeyi verirken, Ebu'l-Hasen Takıyyüddîn Alî b. Ebî Bekr b. Alî el-Herevî el-Mevsilî'nin (öl. 611/1215) ismini de anmakta ve onun seyahatlerinin çokluğunu İbn Hallikân'dan aktardığı bir sözle de destekleyerek vurgulamaktadır. Sehâvî bu kişinin daha çok mezar ve meşhedleri gezdiğini, Büldâniyye türünde bir eserinin olmadığını ifade etmektedir. Burada zikredilen kişinin seyyahlık yönü ön plana çıkarılmış ve fakat herhangi bir büldâniyye eseri yazmadığı vurgulanarak adeta bu seyahatlerinin hadis yazmaya dair ilmi amaçlarla yapılmamış olduğu ima edilmiştir. Listede sıralanan diğer isimler, büldâniyye yazmış kişilerdir. Ebu'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdîrahmân b. Muhammed Sehâvî, *el-Büldâniyyât*, thk. Hüsam b. Muhammed el-Kattân (Riyad: Dâru'l-Atâ, 2001), 35.

²⁰ Sementâr, Sicilya'da bir köydür. Yâkût (ö. 626/1229), Semantârî hakkında bilgi verirken zâhitlik yönünden, çokça seyahat edişinden, yolculukları esnasında işittiği rivayetleri topladığından ve büldâniyye kapsamında değerlendirilen çalışmasının fasih oluşu ve alfabetik usulde kaleme alınmış olduğundan bahseder. Burada eserin kaç hadis ihtiva ettiği bilgisine yer verilmez. Bu açıdan eserin kırk hadis türünde yazılıp yazılmadığı malum değildir. Ebû Abdillâh Şihâbüddîn Yâkût b. Abdillâh Hamevî Bağdâdî Rûmî Yâkut Hamevî, *Mu'cemü'l-büldân* (Beyrut: Dâru Sadır, ts.), 3/253. Ömer Rıza Kehhâle, *Mu'cemü'l-Müellifîn* (Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, ts.), 6/248.

²¹ İbn Nukta, kırk beldeden kırk hocadan kırk hadisi bir araya toplayan ilk kişi olarak Silefî'nin ismini vermektedir. Ebû Bekr Muînüddîn (Muhibbüddîn) Muhammed b. Abdilganî b. Ebî Bekr b. Şücâ' el-Bağdâdî İbn Nukta, *et-Takyîd li-ma'rifeti ruvâti's-sünen ve'l-mesânîd* (Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1988), 177.

²² Bununla birlikte, farklı kaynaklarda Semantârî'nin konuyla ilgili yaptığı çalışmadan bahsedilmektedir. Ebu's-Safâ (Ebû Saîd) Salâhüddîn Halîl b. İzziddîn Aybeg b. Abdillâh Safedî, *el-Vâfi bi'l-vefeyât* (Beyrût: Dâru İhyâi't-Türâs, 2000), 19/304.

yüzyıldan itibaren bu türde çok sayıda eser verilmemiştir.²³ Büldâniyyelerin yazımının sona erişe ile ilgili olarak bu türde eserlerin yazıldığı dönemlerde ve bu türün bilinip yazıldığı bölgelerde, -bu eserlerin rihleler neticesinde yazıldığı göz önünde bulundurularak- rihle yapmaya mani olabilecek farklı sebepler üzerinde düşünmek gerekir. Bunlar içerisinde önemli bir ihtimal, hadis talebi için yapılan yolculukların en çok görüldüğü bölgelerde yaşanan güvenlik problemleri olabilir. İbn Receb, Abdulkâdir Abdullah er-Ruhâvî'nin (öl. 612/1215) *Büldâniyye*'sinden bahsederken, ondan sonraki dönemde "Şehirlerin harab olması" ve neticesinde beldelerin birçoğundan rivayetin kesilmesi nedeniyle onun eserinin seviyesine kimsenin ulaşamadığını söylemiştir.²⁴ Davidson da buradaki harab kelimesinin Moğol istilasına işaret ettiğini düşünmektedir.²⁵ Bu yoruma uygun şekilde hicri yedinci asrın ikinci yarısında, Moğol işgali kapsamında 658 yılında Halep ve Dımaşk'ın ele geçirildiği göz önünde bulundurulursa²⁶ bu yorumlar tutarlı bulunabilir. Fakat öte yandan -Sehâvî'nin listesi esas alındığında- VII. ve VIII. asır en fazla büldâniyye eserinin yazıldığı dönemlerdir. Bu durumda, İbn Receb'in

²³ Bu erken dönem eserleri haricinde, modern dönemde yazılmış olan ve benzer şekilde rivayetlerin beldelere göre derlendiği ve sıralandığı ismi büldâniyye olan eserlere rastlamak mümkündür. Bu örnekler genel olarak büldâniyye türünün özelliklerini teberriken devam ettiren çalışmalar olarak değerlendirilebilir. Son dönemlerde kaleme alınan büldâniyye örnekleri: Ebu'l-Fazl Abdülhafız b. Muhammed et-Tâhir b. Abdilkebîr el-Fâsî el-Fihri (1883-1964), Ebu'l-Feyz Alemüddîn Muhammed Yâsîn b. Muhammed İsâ el-Fâdânî el-Mekkî (1916-1990) ve Muhammed Muti Hafız'a aittir. Abdülhafız el-Fasi *İstinzâlû's-sekineti'r-rahmâniyye bi't-tahdîsi bi-erba'îne'l-büldâniyye* adlı çalışmasını, kırk temel hadis kaynağından, önceki kırk hadis kitaplarında geçmeyen kırk hadisin her biri hadis tahsili için gittiği bir beldeye mensup hocalardan alıp derleyerek oluşturmuştur. İsmail Ceran, "Fâsî, Ebu'l-Fazl Abdülhafız b. Muhammed et-Tâhir b. Abdilkebîr Fâsî, *İstinzâlû's-sekineti'r-rahmâniyye bi't-tahdîsi bi-erba'îne'l-büldâniyye* (Tatvan-Mağrib: Matbaatu'l-Mehdiyye, 1953). İsmail Ceran, "Fâsî, Abdülhafız", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2020), EK-1/443. Fâdânî, el-Erba'üne'l-büldâniyye: Erba'üne hadîşen 'an erba'îne şeyhan min erba'üne beleden isimli çalışmasında kırk hadisi bir araya toplamıştır. *Esânîd ve imücâzât ve müselselâtü'l-Fâdânî*. (Beyrut: Darü'l-Beşairi'l-İslamiyye, 2014). Muhammed Muti Hafız, Ziyâüddîn el-Makdisî hakkında yaptığı çalışmaların bir devamı niteliğinde, onun ilmi seyahatleri esnasında uğradığı yerlerde kendilerinden istifade ettiği hocalarının şehirlere göre isimlerini saydığı ve geniş bilgi vererek tanıttığı üç ciltlik *el-Fethu'l-mübin fi'l-meşyehati'l-büldâniyye* adlı eseri kaleme almıştır. Ebû Abdillâh Ziyâüddîn Muhammed b Abdilvâhid b Ahmed Ziyâeddin Makdisî, *el-Fethü'l-mübin fi'l-meşyehati'l-büldâniyye*. (Dımaşk: Darü'l-Beşair, 2006).

²⁴ Ebu'l-Ferec Zeynüddîn Abdurrahmân b. Ahmed b. Abdurrahmân Receb el-Bağdâdî ed-Dımaşkî İbn Receb, *Zeyl-i tabakât*, thk. Dr. Abdurrahman b. Süleymân el-Üseymin (Riyâd: Mektebetü Abikân, 2005), 3/179.

²⁵ Garrett Davidson, *Carrying on the tradition: An intellectual and social history of post-canonical hadith transmission* (The University of Chicago, 2014), 217.

²⁶ Halit Özkan, *Memlüklerin Son Asrında Hadis: Kahire 1392-1517* (İstanbul: Klasik, 2012), 22.

Ruhâvî'nin eseriyle ilgili söyledikleri, mutlak olarak bu türde hiçbir eser yazılmamış olması şeklinde değil de bölge itibariyle büldâniyye eserinin yazılmayışı, ya da onun eserinin diğerlerinden üstün oluşu bağlamında anlaşılabilir.

Büldâniyye türünün gelişimini tam olarak anlayabilmek için bu türde yazan isimlerin ortak yönlerinin olup olmadığı üzerinde durmak önemli katkı sağlayabilir. İlk büldâniyye yazarlarının ortak yönlerine bakıldığında büyük kısmının hadisçilik yönleriyle temayüz ettikleri ve bunlardan bir kısmının *rahhâl* veya *cevvâl* gibi çokça seyahat ettiklerine dair sıfatlarla anıldığı görülür.²⁷ Kalanlar arasında sufilik ve zâhidlikleri ile öne çıkan isimler vardır.²⁸ Bu isimlerin bir kısmı seyahat ettikleri yerlerde hadisçilerle karşılaşmış ve aktarımda bulunmuşlardır. Mesela Ebû Nuaym İsfahânî'ye (öl. 430/1038) öğrencilik yapmış olan Atık b. Ali b. Dâvûd es-Semantârî (öl. 464/1071),²⁹ Hâfız Ebû Yakub Yusuf b. Ahmed b. İbrahim eş-Şirâzî el-Bağdâdî (öl. 585/ 1189)³⁰ ve Ebû Abdullah Muhammed b. Muhammed el-Hüseyn b. Abdek el-Kihî/Kencî (öl. 682/1283)³¹ hadis nakletmeleriyle birlikte sūfilikleri/zâhidlikleri ve yolculukları ile tanınmış isimlerdir. Bazı büldâniyye yazarlarının ribatlarda yerleşmiş veya görev yapmış kişiler olduğu görülür. Mesela büldâniyye yazarlarından Hâfız Ebû Yakub Yusuf b. Ahmed b. İbrahim eş-Şirâzî (öl. 585/ 1189) Bağdat Ercüvânî Ribatı'nda hocalık yapmıştır.³² Büldâniyye yazarlarının bir kısmı ise kadılık veya muhtesiplik gibi resmî mansıblarda bulunmuştur. Mesela Ebu'l-Muzaffer Mansur b. Selim es-Sekenderî/el-İskenderî (öl. 673/1275) İskenderiyye'de muhtesip olarak³³ Ebu'l-Berekât Muhammed b. Ali el-Ensârî el-Mevsilî (öl. 600/1203) kadı olarak³⁴ görev yapmıştır.

Büldâniyye yazarlarının ortak yönleri açısından değerlendirilebilecek

²⁷ Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 1985, 21/239; 22/71.

²⁸ Örnekler için bk. Ebu'l-Kâsım Alî b. el-Hasen b. Hibetillâh b. Abdillâh b. Hüseyin İbn Asâkir, *Târîhu Medîneti Dimaşk* (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1995), 4/16/105; 38/296; Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 1985, 21/239.

²⁹ İbn Asâkir, *Târîhu Medîneti Dimaşk*, 4/38/296; Safedî, *el-Vâfi bi'l-vefeyât*, 19/304.

³⁰ Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 1985, 21/239; Ebû Abdillâh Şemseddîn Muhammed b. Ahmed Zehebî, *Tezkiretü'l-huffâz* (Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1998), 4/101; Ebû Gays Muhammed Hayrüddîn b. Mahmûd b. Muhammed b. Alî b. Fâris Zirikî, *el-A'lâm* (Beyrût: Darül İlm lil Melâyîn, 2002), 8/214.

³¹ Safedî, *el-Vâfi bi'l-vefeyât*, 1/182. İsmi okusunun Kihî mi Kencî şeklinde mi olduğu ihtilâflıdır.

³² Zirikî, *el-A'lâm*, 8/214.

³³ Tâcüddin Sübkî, *Tabakâtü's-Şâfiyyeti'l-Kübrâ* (Dâru İhyâ-i Kütübi'l-Arabiyye-Hicr, 1413), 8/375.

³⁴ Safedî, *el-Vâfi bi'l-vefeyât*, 4/123.

bir diğere husus mezhepleridir. Sehâvî'nin büldâniyye yazarları arasında listelediği kişilerden 2'si Mâlikî, 3'ü Hanefî, 1'i Hanbelî ve 13'ü Şâfiî mezhebine mensuptur. Dört ismin ise hangi mezhebe tabi olduklarının bilgisi tespit edilememiştir. Mezheb bilgisi verilmeyen isimlerden iki tanesi hakkında sûfi olduğu bilgisi vardır. Büldâniyyelerin ağırlıklı olarak Şâfiî isimlerce yazılmış olması eserlerin yazıldığı bölgelerde ya da eseri yazan muhaddisler arasında Şafilîğin yaygın olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Bir telif türü olarak büldâniyyelerin anlaşılması noktasında, bu eserlerin yazım gerekçeleri de önem ifade eder. Büldâniyyelerin yazım gerekçeleri konusunda farklı görüşler dile getirilmiştir. Aydınlı'ya göre, sahabî ve râvî yerleşim mekânlarının çeşitlenmesi nedeniyle muhtelif kültür merkezlerinden farklı hadisler yaygın hale gelmiştir. Bu farklı hadisleri elde etmek için yapılan rihlelerin neticesinde bölgelerin kendilerine has rivayetleri ortadan kalkmış ve farklı kültür merkezlerinden yapılan bu rivayetlerin bölgelere göre yeniden tasnif edilmesiyle büldâniyyeler ortaya çıkmıştır. Aydınlı'nın yerleşim mekânlarının farklılığının rivayetlere etkisi hakkındaki görüşü, rihlelerin yapılmasıyla ilgili önemli bir gerekçedir. Fakat Karagözoğlu'nun da belirttiği gibi³⁵ Aydınlı'nın büldâniyyelerin ortaya çıkışıyla ilgili zikrettiği bu husus hicrî ilk üç asırla ilgili görünmektedir. Oysa büldâniyye türünden yazılmış ilk eser beşinci asra aittir. Bu açıdan bu görüş rihlelerin yapılışı için önemli bir noktaya işaret etse de büldâniyyelerin yazılış gerekçesini tam olarak açıklamada yetersiz kalır.

Büldâniyyelerin yazım gerekçe ve amaçlarını bilmeye rihlelerin gerekçelerini bilmek de katkı sağlayabilir.³⁶ Zira büldâniyyelerin yazımıyla sonuçlanan yolculuklar da rihle kapsamındadır. Fakat büldâniyye yazımına katkı sağlayan rihlelerin nedenlerini tespiti için sahabe ve tâbiîn döneminde yapılan rihleler ile sonraki yüzyıllarda yapılan rihleleri hem amaç hem de yöntem itibarıyla ayırmak gerekir. Hz. Peygamber'in vefatının ardından sahabe ve tâbiînden kişilerden farklı bölge ve beldelere göç ederek yerleşmeleriyle bildikleri hadisleri de o bölgelere götürerek yaygınlaşmasına katkı sağlamışlardır. Neticede hadislerin tedvîninden önce muhtelif kültür merkezlerinde birbirinden farklı hadisler yayılmıştır. Bu nedenle ilk dönemlerdeki rihlelerin en önemli amaçlarından birisi, farklı bölgelerde bulunan farklı bir hadise ulaşmaktır. Kuzudişli'ye göre sahabe ve tâbiîn

³⁵ M. Macit Karagözoğlu, "Şekil ve Muhteva Yönünden Diyanet İslam Ansiklopedisi'ndeki Hadis Maddeleri", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* 21 (2013), 500.

³⁶ Rihle sebepleriyle ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Hâbil Nazlıgöl, "Sebepler ve Sonuçlarıyla Hadis Yolculukları (er-Rihle fî Talebi'l-Hadis)", *Hikmet Yurdu Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* 6/11 (2013), 18-19.

döneminde yapılan yolculuklar daha ziyade tek bir hadis veya bir meselenin çözümünü için yapılan ihtiyaç merkezli tabii yolculuklardır.³⁷ Davidson da rihle sebepleri üzerinde dururken, ana kitapların tedvin ve teşekkülünden önceki zaman diliminde rihlelerin *pratik kaygılarla* gerçekleştirildiğini ifade etmektedir.³⁸ Sahabe ve tâbiîn döneminde gerçekleştirilen rihlelerin gerekçelerinden farklı olarak tâbiîn sonrasındaki dönemlerdeki rihlelerin amaçlarının tespiti, büldâniyye geleneğinin oluşumunu anlamaya katkı sağlayabilir. Büldâniyyelerin yazılış tarihleri göz önünde bulundurulduğunda, bu dönemlerde gerçekleştirilen rihlelerin ilk dönemin ihtiyaç odaklı yolculuklarından ziyade sistemli yolculuklar olduğu görülür. Bu sistemli rihleler çoğunlukla farklı hocalarla tanışıp ilmi halkayı genişletmek ve Hz. Peygamber'e en yakın olan âli isnada ulaşmak³⁹ gerekçeleriyle devam etmiştir.⁴⁰

Âli isnad, büldâniyyelerin de yazılmaya başlandığı 5. yüzyılda muhaddisler arasında önem atfedilen bir konudur.⁴¹ Büldâniyye türünün yazım gerekçeleri arasında âli isnad elde etme gayretinin oluşuna, İbn Asâkir'in *Büldâniyye*'sinde görülen şu örnek de işaret etmektedir: İbn Asâkir, farklı beldelerden aldığı rivayetleri bir araya getirdiği çalışmasının sonunda zikrettiği şehirlerden başka şehirlere de gittiğini (bu şehirlerin isimlerini de tek tek vermektedir) buralardan bazılarında nâzil (isnadlar) ve şiirler işittiğini ya da bir şey sema etmediğini söylemektedir.⁴² Buradaki nâzil

³⁷ Bekir Kuzudışlı, *Hadis Tarihi* (İstanbul: Kayıhan Yayınları, 2019), 108.

³⁸ Davidson, *Carrying on the tradition*, 214.

³⁹ Bununla birlikte, ilk dönemlerde de âli isnadın değerli kabul edildiği ve bu amaçla yapılan yolculuklardan da bahsedildiği görülür. Bu durum, -tek yahut baskın gerekçe olmasa dahi- âli isnada erişim talebinin ilk dönemlerden itibaren var olduğuna işaret eder. Zira âli isnadlı rivayetler isnaddaki kusurların giderilmesi açısından tercih edilmektedir. Tuğçe Günaydın, *Hadis Rivâyetinde Âli İsnadlar* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Doktora Tezi, 2022), 89. Rihle-âli isnad ilişkisi için Günaydın, *Hadis Rivâyetinde Âli İsnadlar*, 87 vd.

⁴⁰ Davidson'a göre kitapların teşekkülünden sonraki bu dönemde rihleler daha çok dindarlık ve ilmi rekabet ilişkilidir. Davidson'un rekabet ile tanımladığı durum, âli isnad elde etme isteği anlamında ise doğru kabul edilebilir. Davidson, *Carrying on the tradition*, 214.

⁴¹ Âli isnad konusu 4. yüzyılda ön plana çıkmaya başlamıştır. Râmeihürmüzî'nin (öl. 360/971), "âli isnad arayışı" başlığı altında konuya değinmesi ve Hâkim en-Nisâbûrî'nin (öl. 405/1014) *Ma'rifetü ulûmi'l-hadîs* adlı eserine âli ve nâzil isnad konularıyla başlaması bu duruma işaret eder. Ebû Abdullâh b. Muhammed b. Abdullâh b. Muhammed Hâkim en-Nisâbûrî, *Ma'rifetü 'ulûmi'l-hadîs*, (Beyrut, ts.). Âli isnadlara dair ilk müstakil eserin İbnü'l-Kayserânî (ö. 507/1113) tarafından *Mes'ebetü'l-ulûv ve'n-nüzûl fi'l-hadîs* adıyla 5. yüzyılda kaleme alınmış olması da bu iddiayı destekler. Ayrıca bu dönemde yazılmış avâli kitapları da buna işaret eder. Ahmet Yücel, *Senedde Uluvv, Nuzûl ve Avâliler* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1986).

⁴² İbn Asâkir, *el-Erbeûne'l-büldâniyye* (Beyrut: Mektebetü'l-İslâmî, 1993), 162.

(isnad) vurgusundan, İbn Asâkir'in kitabının telif amacının yalnızca farklı beldelerden alınan rivayetleri zikretmekten öte, farklı beldelerden alınan ve belli kriterlere yani âli isnadlara sahip rivayetlerin derlenmesi olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu açıdan, büldâniyelerin yazımında âli isnad talebinin önemli bir konumda olduğunu söylemek mümkündür. Normal şartlarda, âli isnada erişmek, kişi merkezli bir konudur. Zira rivayetler kişilerden alınır. Bu sebeple âli isnad sahibi isimler bellidir. Bu kişilere doğru rihle yapılabilir. Bir râvinin bulunduğu şehirde âli isnada sahip hocaları varsa, avâli yazmak için başka şehirlere yolculuk etmesine gerek kalmayabilir. Oysa büldâniyye yazımında âli isnad elde etmek önemli olmakla birlikte tek başına yeterli değildir. Zira büldâniyye yazımında rihleler ve âli isnadları farklı şehirlerdeki şeyhlerden almak ön plana çıkmaktadır.

Büldâniyye eserleri içerisinde âli isnad ile ilgili çeşitli vurgular görülür. Büldâniyye yazarlarından Silefî, metninin içerisinde rivayetlerin âli ya da nâzil oluşlarına değinmeyeceğini ifade eder. Bu durumun gerekçesine dair herhangi bir açıklamaya yer vermese de bu noktalara değinmeyeceğini söylemiş olması, bu konuların dönemi açısından önemli olduğuna işaret eder. Silefî'den farklı olarak, İbn Asâkir ve Sehâvî'nin metinlerinde belirli bir beldeden alınan rivayetin âli isnada sahip olduğu ifade edilir. Özellikle Sehâvî, *Büldâniyye*'sinde tüm rivayetler ile ilgili âli isnad konusunda bir açıklamada bulunmaktadır. Ayrıca Sehâvî ve İbn Asâkir rivayetin âli isnadının müsâvat,⁴³ muvâfakat⁴⁴ veya bedel⁴⁵ türlerinden biri kapsamında oluşuyla ilgili yorumlarda da bulunur.⁴⁶ Mesela İbn Asâkir, rivayetlerin isnadlarından bahsederken uluvv türleri içerisinde bedele⁴⁷ ve muvâfakata⁴⁸

⁴³ Müsâvat, isnadın sonuna kadar râvi sayısının musanniflerden birinin isnadındaki râvi sayısına eşit olmasıdır. Ahmed b. Ali b. Muhammed İbn Hacer el-Askalânî, *Nüzhetü'n-nazar şerhi nuhbeti'l-fiker fi mustalahi ehli'l-eser*, thk. Abdullah Dayfullah (Riyad: Matbaatu Sefir, 2001), 149.

⁴⁴ Muvâfakat, musanniflerden birinin şeyhine, musannife ulaşan yolla değil bir başka yolla ulaşmaktır. İbn Hacer el-Askalânî, *Nüzhetü'n-nazar şerhi nuhbeti'l-fiker fi mustalahi ehli'l-eser*, 148.

⁴⁵ Bedel, musannifin şeyhinin şeyhine aynı şekilde ulaşmaktır. İbn Hacer el-Askalânî, *Nüzhetü'n-nazar şerhi nuhbeti'l-fiker fi mustalahi ehli'l-eser*, 148.

⁴⁶ Sehâvî, *el-Büldâniyyât*, 53, 71, 88, 96, 106, 152, 159, 229, 259, 288. Bununla birlikte söz konusu metinlerde, bazen uluvvün türü belirtilmeden de uluvvdan bahsedilir. Bazı örnekler için bk. Sehâvî, *el-Büldâniyyât*, 59, 90, 95, 100, 110, 121, 182, 214, 236, 279, 282; İbn Asâkir, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 19, 35, 51, 53, 59, 66, 69, 80, 86, 88.

⁴⁷ İbn Asâkir, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 25, 108.

⁴⁸ İbn Asâkir, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 31, 39, 62, 80, 94, 106.

yer vermektedir. Sehâvî de bedel türü uluvve⁴⁹ de muvâfakat türü uluvve⁵⁰ de değinmektedir. Ayrıca Sehâvî muvâfakatın derecelerinden bahsetmektedir.⁵¹ Sehâvî'nin bedel ve muvâfakat gibi uluvv türlerinin Sehâvî'nin metninde İbn Asâkir'in metnine kıyasla daha sık zikredildiği görülür. Sehâvî'nin metninde uluvv türlerinin daha sık zikredilişi ve tüm rivayetlerde uluvv ile ilgili bir değerlendirme yapılması, hem İbn Asâkir'in yaşadığı döneme kıyasla Sehâvî döneminde mutlak uluvv ihtimalinin düşmüş olması ile hem de âli isnad ile ilgili terimlerin kullanımlarının zamanla yerleşmesi ile ilgili düşünülebilir.

Büldâniyye metinlerinde uluvva dair terimlerin işaret ettikleri anlama dair de farklı kullanımlar mevcuttur. Mesela, İbn Asâkir, iki yerde şeyhin şeyhinde gerçekleşen bir muvâfakattan bahseder.⁵² Oysa şeyhin şeyhinde gerçekleşen bu buluşma, müteahhirun döneminde yazılmış hadis usulü metinlerinde bedel olarak isimlendirilir.⁵³ Terimlerin kullanım sıklığının metinler arasında farklılık arz etmesi yanında terimlerin farklı metinlerde farklı anlamda kullanılması da, büldâniyye türünün ve bu türde yer alan âli isnadlarla ilgili terimlerin gelişim aşamasıyla ilgilidir.

Özetle büldâniyye türü eserler, ilk olarak kırk hadis derlemelerine şehir bilgisinin eklenmesi suretiyle ortaya çıkan bir formatta yazılmış ve farklı şehir/beldelerden işitilmiş mümkün olduğunca âli isnada sahip rivayetlerin bir araya getirildiği bir tür olarak düşünülebilir. Sehâvî bu türün faydalarından bahsederken bir bölgenin ferd kaldığı rivayetlerin olabileceği bunun ise ictihad için önemli olduğunu belirtir. Aynı zamanda (büldâniyyelerin faydalarından olmak üzere) bir rivayetın mahrecinin (hangi şehirden doğduğunun) bilinmesinin önemi üzerinde durur.⁵⁴ Bunlar dışında büldâniyye türü eserlerde seyahat edilen beldeler, hoca öğrenci ilişkileri ve sema yapılan mekânlar gibi ayrıntıların yer alması sebebiye bu türler, hadis tarihinin anlaşılması için de önemli malzeme teşkil ederler. Mesela Silefi *Büldâniyye*'sinin giriş kısmında, gezileri esnasında yazdıklarını bazı

⁴⁹ Sehâvî, Ebu'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdirrahmân b. Muhammed, *el-Büldâniyyât*, 48, 53, 71, 79, 83, 88, 91, 96, 102, 106, 117, 130, 136, 144, 152, 156, 159, 172, 183, 194, 197, 202, 206, 209, 211, 218, 229, 236, 240, 242, 255, 259, 271, 288, 291, 294.

⁵⁰ Sehâvî, *el-Büldâniyyât*, 48, 102, 105, 130, 143, 148, 156, 179, 183, 194, 236, 266.

⁵¹ Bu derecelendirme, yakınlığın derecelendirmesi anlamında kullanılan bir değerdir. Sehâvî, *el-Büldâniyyât*, 110, 148.

⁵² İbn Asâkir, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 31, 39.

⁵³ İbn Hacer el-Askalânî, *Nüzhetü'n-nazar şerhi nuhbeti'l-fiker fi mustalahi ehli'l-eser*, 148; Muhammed Cemâlüddîn b. Muhammed Saîd b. Kâsım ed-Dımaşkî Kâsımî, *Kavâ'idü't-tahdîs min fûnüni mustalahi'l-hadis* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.), 128.

⁵⁴ Sehâvî, *el-Büldâniyyât*, 42.

beldelerde emanet olarak bıraktığını ve sonrasında dönüp aldığını anlatmaktadır. Mesela Silefi Erzincan, Ermeniyye, Şirvan ve Babü'l-Ebvab'da yazdıklarını 508⁵⁵ yılında ayrılırken Selema's'ta bıraktığını ifade etmektedir.⁵⁶ Bu bilgiyi, Silefi'nin *Mücemü's-sefer*'inde yazımlarını emanet bıraktığına dair bilgiler de teyit etmektedir. *Mücemü's-sefer*'de Silefi, yolculuğu boyunca Selema's'tan Şam'a giderken⁵⁷, Selema's'tan Diyarbakır'a giderken⁵⁸ ve Âmid'de⁵⁹ hadislerini bıraktığını ifade etmektedir. Hadisleri bıraktığı bu bölgelerde, kişi olarak yalnızca Selema's'tan Şam'a giderken rivayetlerini Hafid b. Ebi'l-Hayr'a bıraktığını zikreder.⁶⁰ Anlaşıldığı kadarıyla Silefi daha sonraki dönemlerde bu emanetlerini bir şekilde yeniden alma imkanına sahip olmuştur.

B. Büldâniyye Türünün Üç Önemli Müellifi: Silefi, İbn Asâkir ve Sehâvî

Kaynaklarda büldâniyye türü kapsamında ele alınabilecek epey eser mevcut ise de bunlardan birçoğu günümüze ulaşamamıştır. Daha önce geçtiği üzere, Sehâvî büldâniyye türü eserinin girişinde bu kapsamda kabul edilebilecek türden eserler yazan müelliflere yer vermiştir. Bu çalışmada, içerik ve metot açısından karşılaştırılmak üzere Silefi, İbn Asâkir ve Sehâvî'nin eserleri tercih edilmiştir.⁶¹

Fâtimî döneminin en önemli isimlerinden Şâfiî muhaddis Silefi, büldâniyye yazma geleneğinin en erken ve önemli isimlerinden biridir.⁶²

⁵⁵ Kitabın diğer baskısında 458 şeklinde bir tarih verilmektedir. Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 28.

⁵⁶ Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 32.

⁵⁷ Ebû Tâhir Silefi, *Mücemü's-sefer* (Mekke: Mektebetü't-Ticariyye, ts.), 319.

⁵⁸ Silefi, *Mücemü's-sefer*, 401.

⁵⁹ Silefi, *Mücemü's-sefer*, 114.

⁶⁰ Silefi, *Mücemü's-sefer*, 319.

⁶¹ Tercih gerekçeleri için bk. 3. sayfa.

⁶² Hayatı hakkında bk. Ebu'l-Fidâ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (Beyrut: Dâru l-hyâi't-Türasî'l-Arabi, 1988), 12/377; Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ'*, 21/5-39; Muhammed Abdülhay b Abdilkebir b Muhammed Hasenî İdrîsî Kettânî, *Fihrisü'l-fehâris ve'l-esbât ve mücemü'l-me'âcim ve'l-meşyahât ve'l-müselselât* (Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1982), 2/994. İsmi ve künyesi ile ilgili ayrıntılı tartışmalar için bk. Hasan Abdülhamîd Sâlih, *Hâfiz Ebû Tâhir es-Silefi* (Beyrut: el-Mektebü'l-İslâmî, 1977), 17. Doğum tarihine dair tartışmalar için bk. Hasan Abdülhamîd Sâlih, *Hâfiz Ebû Tâhir es-Silefi*, 18.

Silefi'nin hadisçiliğine dair bk. Muhammed Akdoğan, "Ebû Tâhir es-Silefi ve Hadis İlmindeki Yeri (öl. 576/1180)", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 18/2 (2018), 333-369; Swantje Boulouh Bartschat, "Methoden und Verhalten bei Erwerb und Tradierung von Ahādîṭ am Beispiel Abi Tâhir as-Silafîs", *Jahrbuch für Islamische Theologie und Religionspädagogik* 1 (2012), 123-142; Hasan Abdülhamîd Sâlih, *Hâfiz Ebû Tâhir es-Silefi*; Mehmet Efendioğlu, "Silefi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV

Silefi, seyahatleri ile anılabilecek bir isimdir. 500/1106 yılında çıktığı uzun yolculuğunu 511/1117 yılında İskenderiyye’de tamamlamış ve oraya yerleşmiştir. Silefi, uzun yolculuğundan önce babası ile birlikte hac yolculuğu yapmış ve tekrar Bağdat’a dönmüştür. Daha sonra Basra, Nihâvend, Vâsıt, Selemâs, Kerec, Âmid ve Mardin gibi doğu illerinin birçoğunu kapsayan bir yolculuk gerçekleştirmiştir. Rihlesini Şam’a doğru devam ettirmiş, Kâhire’ye uğramış ve İskenderiyye’ye dönmüştür. Bu yolculuklar Silefi için önemli eserlerin yazılışına kaynak teşkil etmiştir. Mesela Silefi, İsfahan’daki hocalarını *Mu’cemu meşyahat-i İsfahân*, Bağdat’taki hocalarını *Mu’cemu meşyahat-i Bağdat* ve İsfahan ile Bağdat dışındaki hocalarını *Mu’cemü’s-sefer* eserlerinde toplamıştır.⁶³ Hocaların derlediği bu mu’cemler haricinde Silefi’nin yolculuklarının semerelerinden bir tanesi de büldâniyye türünde yazdığı eseridir.

Silefi’nin büldâniyye kapsamında kabul edilebilecek çalışmasının asıl ismi *Kitâbü’l-Erba’in el-müstağnî bi-ta’yîni mâ fihî ‘ani’l-mu’in*’dir.⁶⁴ Bu isim, eserin giriş olarak yazılan ve sebep-i telife de yer verilen kısmında geçmektedir.⁶⁵ Bununla birlikte eser *Erbeûne’l-Büldâniyye* ismiyle daha çok anılmaktadır.⁶⁶

Silefi, eserinin giriş kısmında kırk hadis ezberlemenin faziletlerine dair ileride ayrıntılı bir senedle yeniden zikredeceği bir rivayeti aktarmaktadır.⁶⁷ Silefi’ye göre, bu müjdenin yansıması neticesinde birçok

Yayınları, 2009); Elif Yücel, *Hâfız Ebû Tâhir es-Silefi ve Hadis Kültüründeki Yeri* (Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008).

⁶³ S. M. Zaman, “Hafız Abu Tahir Al-Silafi (d. 576/1180) Acquisition of Hadith and Qiraat in Isfahan”, *Islamic Studies* 25/2 (1986), 151-159; S. M. Zaman, “Silafi’s Biography: His Birth and Family Background”, *Islamic Studies* 25/1 (1986), 1-10; S. M. Zaman, “Sources For Silafi’s Biography”, *Islamic Studies* 24/4 (1985), 493-502; Hassan Abdel Hameed Muhammad Saleh, *The life and times of al-hâfız ‘Abû Tâhir al-Silafi, accompanied by a critical edition of part of the author’s Mu’jam al-Safar* (University of Cambridge, PhD Thesis, 1972).

⁶⁴ Çalışmanın Silefi’ye aidiyetinde şüphe yoktur. Bununla ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Silefi, *el-Erbeûne’l-büldâniyye*, 1997, 17-19.

⁶⁵ Silefi, *el-Erbeûne’l-büldâniyye*, 1992, 31.

⁶⁶ Eserin üç farklı kütüphanede (Dımaşk’ta Zahiriyye Kütüphanesi, Kâhire’de Teymuriyye Kütüphanesi ve Paris’te Bibliotech Nationale’de) kayıtlı 6 nüshasının bulunduğu ifade edilmektedir. Hasan Abdülhamîd Sâlih, *Hâfız Ebû Tâhir es-Silefi*, 195-196. Eserin 8 nüshasına dair kayıt bilgileri için bk. *el-Fihrisü’s-şâmil li’t-türâsi’l-Arabiyyi’l-İslâmiyyi’l-mahtût: el-hadisü’n-nebeviyyi’s-şerîf ve ulûmuhû ve ricâluhu* (Amman: Mecmaü’l-Meleki, 1991), 1/144. Eserin basılan iki ayrı yazmasında da kıraat kaydı yer almaktadır. Ebû Tâhir Silefi, *el-Erbeûne’l-büldâniyye* (Dımaşk: Mektebetü Dâru’l-Beyruti, 1992), 28; Silefi, *el-Erbeûne’l-büldâniyye*, 1992, 25.

⁶⁷ Silefi bu rivayeti aktarırken tevsik edilen tariklerden geldiğini ifade eder. Silefi, *el-Erbeûne’l-büldâniyye*, 1992, 28.

konuda kırk hadis derleme çalışmaları ortaya çıkmıştır. Silefi, en erken kırk hadis çalışmasının Abdullah b. Mübârek'e (ö. 181/797) ait olduğunu söyleyerek kırk hadis derleyen kitaplara birçok örnekler vermektedir.⁶⁸

Silefi eserinin sebab-i telifini anlatırken öncelikle onun dönemine yakın bir zamanda yaşamış İsmail b. Abdülğâfir el-Fârisi'den (öl. 529/1135) hadis ashabının kırk hadis yazımı konusundaki ihtimamlarını gördükten sonra, kırk hadisleri toplamaya niyetlendiğine ve seksen küsur "kırk hadis"i biriktirdiğine dair işittiği sözü aktarır.⁶⁹ Bu durum, dönem itibarıyla bu yazım türünün çokça var olduğunu gösterir. Bu sözün ardından, İskenderiye'deki fakih dostlarının böyle bir kitap imlâsı için kendisinden ricada bulduklarını ve bunun neticesinde kırk beldedeki kırk hocadan kırk hadisi içeren bu imlâyı gerçekleştirdiğini ifade eder.⁷⁰ Silefi, Nizamiye medresesi fukahalarından Ebu'l-Hasen Ali b. Muhammed b. Ali b. et-Taberî isimli kişiden malının üçte birini ulemâ ve fakihler için vasiyet eden kişinin vasiyeti içerisine hadis yazımının (yani yazdığı kitaplarının) da dâhil olup olmayacağı sorusu karşısında verilen "evet" cevabını aktarır. Bu fetvayı aktarırken girişte zikrettiği kırk hadis ezberlemeye dair rivayeti yeniden zikreder. Daha sonra ise kırk hadis ezberlemenin faziletine dair senedleri ile birlikte 5 hadis sıralar.⁷¹ Ardından tek tek şehirlere ve bu şehirlerde işitilen birer rivayete yer verilir.

Silefi'nin ele aldığı ilk belde Mekke'dir. Mekke'den aktarılan hadis ise Hz. Âişe'nin Hz. Peygamberle aynı kaptan guslettiğine dairdir.⁷² Silefi'nin hadis aktardığı ikinci şehir ise Medine'dir.⁷³ Silefi ilk iki sıraya kutsallıkları nedeniyle Mekke ve Medine'yi yerleştirmiştir. Hicaz bölgesindeki bu şehirlerin ardından Silefi hem rihle gerçekleştirdiği hem de hadis aldığı şehirleri ve bu şehirlerden aldığı rivayetleri sıralar. Irak bölgesindeki en büyük şehir olan Bağdat'ın⁷⁴ ardından ordugâh şehirlerden Kûfe⁷⁵ ve Basra'ya⁷⁶ yer verilir. Bu bölgede rivayet alınmış diğer şehirler Vâsıt⁷⁷,

⁶⁸ Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 30.

⁶⁹ Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 30.

⁷⁰ Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 30, 31.

⁷¹ Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 33-37. *el-Erbeûne'l-büldâniyye* muhakkiki Sâdîni bu hadislerin beşinin de senedinin mevzu olduğunu belirtmektedir. Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1997, 30-34.

⁷² Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 39.

⁷³ Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 42.

⁷⁴ Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 46.

⁷⁵ Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 53.

⁷⁶ Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 56.

⁷⁷ Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 100.

Nu'mâniyye,⁷⁸ Me'muniyye,⁷⁹ Nehrüddeyr,⁸⁰ ve Fırat üzerinde, Kufe-Bağdat arası bir şehir olan Hulle l-Me(r)zidiyye'dir.⁸¹ Mısır⁸² ve İskenderiyye⁸³ gibi Akdeniz ile Kızıldeniz arasındaki şehirlerden alınan rivayetlerden sonra İsfahan'dan⁸⁴ başlayarak Taberistan diye tabir edilen doğu bölgesinde yer alan şehirler sıralanır.⁸⁵ Bu şehirlerin birçoğu, Ortadoğu ile Orta Asya arasında, bugün İran'ın bulunduğu bölgede yer alır. Bilâdü's-Şam taraflarında Dımaşk,⁸⁶ Darayya,⁸⁷ ve Makisin(Habur)⁸⁸ zikredilen diğer şehirlerdir. Bugün Türkiye'nin doğusunda yer alan Nusaybin⁸⁹ ve Âmid'de⁹⁰ de Silefi hadis almıştır.⁹¹ Hadis alınan tüm bu bölgeler göz önüne alındığında Silefi'nin Bağdat, Kufe, Basra merkezlerinden Batı'da İskenderiye, Kuzey'de Tiflis olmak üzere daha çok İran'ın Kuzey bölgesi olarak kabul edilen Taberistan'da seyahatte bulunduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmalarda kullanılan rivayetlerin çeşitleri açısından Silefi'de geçen kırk rivayetin 6 tanesi fiilî⁹² kalanlar kavli hadislerdir. Kaynağı açısından hadislerden 2 tanesi hükmen merfû⁹³, 1 tanesi kudsî ve çoğunluğu merfû hadistir.⁹⁴ Kullanılan rivayet lafızları açısından Silefi sadece bir rivayette kıraat yöntemine işaret edecek bir ibare kullanılmışken⁹⁵ en fazla ahbaranâ ve haddesenâ kalıplarını tercih etmiştir. Bu durum, semân bu dönemde elde edilen bilginin temel kaynağı oluşunu destekler.⁹⁶

Silefi'nin *Büldâniyye*'sinde dikkat çeken en önemli yönlerden bir

⁷⁸ Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 148.

⁷⁹ Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 170.

⁸⁰ Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 173.

⁸¹ Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 105.

⁸² Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 60.

⁸³ Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 81.

⁸⁴ Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 49.

⁸⁵ Bu şehirler Zencan, Rey, Kazvin, ed-Dûn, Hemedan, Merâga, Nihâvend, Ebher, Salmâs, Cerbazgan (Hamedana yakın), Save (Rey ve Hemedan arası bir şehir), Dînever, Tuster (Şüşter), Kerec, Ahvaz, Şa(b)urhuvast, Kenkever, Şehristan, Erdebil, Eşter Derbent ve en kuzeyde Tiflis'tir. Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 63-134.

⁸⁶ Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 86.

⁸⁷ Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 151.

⁸⁸ Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 166.

⁸⁹ Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 136.

⁹⁰ Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 158.

⁹¹ Silefi'nin hadis aldığı beldeler hakkında bk. Ece, "Silefi ve Erba'ûne'l-Büldâniyye Adlı Eseri", 112-114.

⁹² 1, 19, 27, 30, 38, 40. hadisler.

⁹³ 18 ve 25. rivayetler.

⁹⁴ 15. hadis.

⁹⁵ 22. hadis.

⁹⁶ Silefi'nin eserinde kullandığı rivayetlerin sıhhat durumu için bk. Ece, "Silefi ve Erba'ûne'l-Büldâniyye Adlı Eseri", 112-113.

tanesi, hocalarının vefat tarihlerini, meşhur isimlerini ve rivayeti hocasından nerede ve ne zaman aldığına dair ayrıntıları kaydetmesidir.⁹⁷ Bazı hocalarının nisbesini verdikten sonra, o kişiyi nisbenin aidiyet ifade ettiği şehirde dinlediğini tekrar dile getirir.⁹⁸ Ayrıca Silefi hocalarından bir kısmını kâdi şeklinde anar.⁹⁹ Bu durum, Silefi'nin gittiği beldelerdeki fetva makamındaki kişilerden de hadis dinlediğini göstermesi açısından önemlidir.

Silefi'nin *Büldâniyye*'sini önemli kılan bir diğer yön, onun *Büldâniyye*'sini yaptığı yolculuklar neticesinde yazdığı diğer eserleriyle karşılaştırma imkânımızın olmasıdır. Silefi'nin *Büldâniyye*'sinde yer alan kırk rivayetten 17 tanesi yine onun eseri olan *Mu'cemü's-sefer*'de de yer alır. Her ikisi de Silefi tarafından yazılmış bu iki kitaptaki rivayetlerin karşılaştırılması neticesinde rivayetlerin *Büldâniyye*'de geçen versiyonlarında sened içerisinde Silefi'nin rivayeti hangi tarihinde ve nerede işittiğine dair *Mu'cemü's-Sefer*'de yer almayan notların mevcut olduğu görülür. Bazen *Büldâniyye*'de geçen bir rivayetin yalnızca sahabe râvisi aynı kalacak şekilde farklı versiyonlarının *Mu'cem*'de de yer aldığı görülür.¹⁰⁰ Silefi, *Mu'cem*'inden farklı olarak *Büldâniyye*'sinde bazen hocalarının doğum tarihi ile ilgili bilgi verir. Mesela Silefi, Zencan'da işittiği hocasının doğum tarihinin 403 olduğunu belirtmektedir.¹⁰¹ Silefi'nin hocasının doğum tarihini bu şekilde ifade etmesi, rivayetin âli isnada sahip olduğunun en bariz delilidir ve bu amaçla paylaşılmıştır. Bu bilgi aynı hocanın ismi geçmesine rağmen *mu'cemü's-sefer*'de yer almaz. İki metin arasındaki benzerliklere rağmen farklılıkların var olması, iki metnin farklı amaçlarla yazılmasıyla ilişkilidir.

Silefi'nin yazımı, kendi ifadesine göre “ancak bereketli ve uzun rihlelere çıkan kişilerin gücünün yeteceği” bir tarzdadır.¹⁰² Bereketli rihleler ise daha önce hiç duyulmamış rivayetlerin işitildiği ya da en âlî isnadlı rivayetlere erişildiği şeklinde anlaşılabilir. Silefi'nin bu vurgusu, yine çalışmanın rihle üzerinde yoğunlaşan, yolculuğu merkeze alan karakteriyle ilişkilidir. Zira Silefi *Büldâniyye*'sinin girişinde hiçbir isnad veya metne itiraz etmeyeceğini, medh veya tenkid anlamında rivayetlerle ilgili bir şey söylemeyeceğini, senedlerin âli veya nâzil oluşlarına işaret etmeyeceğini

⁹⁷ Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 39, 46, 56.

⁹⁸ Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 66, 70, 73, 123, 138, 158, 162, 170, 173.

⁹⁹ Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 66, 70, 81, 102, 138, 170.

¹⁰⁰ Mesela karşılaştırmın: Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 144, 173; Ebû Tâhir Silefi, *Mu'cemü's-sefer* (Mekke: Mektebetü't-Ticariyye, ts.), 53, 246.

¹⁰¹ Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 63.

¹⁰² Silefi, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 1992, 32.

ifade etmektedir.¹⁰³ Gerçekten metin içinde de Silefî senedlerin âli veya nâzil oluşlarına işarette bulunmamaktadır. Silefî'nin hadisin âli oluşunu sihhatiyle aynı şey olarak düşünmediği göz önüne alındığında¹⁰⁴ onun bu metni yazarken âli isnad içeren rivayetleri zikretmekle birlikte farklı beldelerden toplanmış farklı rivayetleri bir araya getirmeyi de amaçladığı görülür. Bu durumda Silefî'nin Suriye ve Mısır'da mevcut olmayan bilgi/rivayetleri yaptığı yolculuklar neticesinde İran ve Irak'tan getirip zaten bilgisi dâhilinde olan kırk hadis türünü âli isnadlı halleriyle ve yeni bir tarz olan şehirlerin zikredilmesi suretiyle birleştirerek *Büldâniyye* türünü ortaya koyduğu söylenebilir.¹⁰⁵

Diğer bir büldâniyye sahibi, Silefî'nin talebesi olan Ebu'l-Kâsım İbn Asâkir'dir (öl. 571/1176). Onun eserinin adı *Kitâbü'l-erba'îne'l-büldâniyye* (*Erba'üne hadîsen li-erba'îne şeyhan min erba'îne beldeten 'an erba'în min erba'în li-erba'în fî erba'în*) şeklindedir. İbn Asâkir de hocası gibi Nizâmiyye medresesinde fıkıh/hadis dersleri almış Selçuklu devri muhaddislerindedir. İbn Asâkir, hocası Silefî'nin aynı kategoride yazdığı eserinin tarzını devam ettirerek yaptığı ufak değişikliklerde eserine farklı bir özellik ekleyerek kırk rivayetin kırk ayrı sahâbîden ve kırk ayrı konuda rivayet edilmesi özelliğini getirmiştir. Rivayetlerin birbirinden farklı konularda ve farklı sahabîlerden aktarımı konusu, İbn Asâkir'den sonraki telifleri etkilemiş, birçok büldâniyye yazarı eserlerinde bu farklılığı dikkate almış ve daha da öteye taşımışlardır.

İbn Asâkir, çalışmasının girişinde, sonlarını kafiyeli şekilde zikrettiği cümlelerin arasında Hz. Peygamber'in ümmetine Çin'de de olsa ilim talep etmelerini emrettiğini söyleyerek zayıflığı ile bilinen¹⁰⁶ "İlim Çin'de de olsa alın" rivayetine bir atıfta bulunmaktadır.¹⁰⁷ Rivayetin senedinin zikredilmemiş olması ve atıfta bulunulan bağlamın şiirsel bir anlatım içerisinde yer alışı, İbn Asâkir'in rivayete hadis değeri yüklediği fakat metni yazmasında rihlenin önemli bir etken olduğu şeklinde anlaşılabilir.

İbn Asâkir, *Büldâniyye*'sinin girişinde kırk hadis yazma geleneğinden

¹⁰³ Silefî, *el-Erbe'üne'l-büldâniyye*, 1992, 31.

¹⁰⁴ Ebu'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdirrahmân b. Muhammed Sehâvî, *Fethu'l-muğîs bi-şerhi Elfıyyeti'l-hadîs* (Mısır: Mektebetü's-Sünne, 2003), 3/362.

¹⁰⁵ Gharaibeh, "The Buldâniyyât of as-Sahâwî (d. 902/1496) A Case Study on Knowledge Specialization and Knowledge Brokerage in the Field of Hadîth Collections", 11-12.

¹⁰⁶ Rivayet bazı münekkitler tarafından zayıf hatta bâtlı olarak nitelenmiştir. Sehâvî, Ebu'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdirrahmân b. Muhammed, *Mekâsidu'l-hasene* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-Arabi, 1985), 1/121; İsmail b. Muhammed Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ* (Kahire: Mektebetü'l-Kutsi, 1351), 1/138.

¹⁰⁷ İbn Asâkir, *el-Erbe'üne'l-büldâniyye*, 34.

bahsetmektedir. Kırk hadis yazımının çeşitli sebepleriyle birlikte bu türde yazan kişiler hakkında bilgi vermektedir. Bu durum, onun da hocası Silefî gibi *Büldâniyye* eserini kırk hadis şeklinde biçimlendirmeye çalıştığına ve yine hocasında olduğu gibi yazdığı bu kırk hadisin rihlelerle şekillenmiş olduğuna işaret eder. Bu yorumu destekleyecek şekilde, İbn Asâkir de metnin mukaddimesinde hocası gibi kırk hadis ezberlemenin faziletine dair altı rivayeti zikredip sened durumlarına işaret eder.¹⁰⁸ Bununla birlikte İbn Asâkir kitabının sebep-i telifi olarak Silefî'nin eserinin bilinmesi ile birlikte, kendisinden onu takip ve yolundan devam etmesinin istenmesi olarak ifade etmektedir. İbn Asâkir, hocası Silefî'nin yolunu takip ederek ve onun kırk ayrı şehirden, kırk ayrı şeyhten gelen kırk hadisi bir araya topladığı çalışmasını daha da "garip" hale getirerek kırk ayrı sahabeden gelen rivayetleri topladığını söylemektedir.¹⁰⁹ Burada Silefî'nin "garip" kelimesiyle vurgusu, metnin daha orijinal hale gelmesi vurgusuyla olumlu anlamdadır.

İbn Asâkir ise rivayetlerin sıhhat ve illet durumlarına değinir ve râvi bilgisi de sunar. Yapılan değerlendirmeler ise genellikle isnad merkezlidir. İbn Asâkir eserinin mukaddimesinde âli isnad vurgusunda da bulunur. O, eğer bir rivayet zârureten âli olmayan bir senedle zikredildiyse, sonrasında başka bir vecihten âli olarak zikrettiğini söyler. Bu durum, onun âli isnada verdiği önemi göstermektedir. İbn Asâkir'in zarureten kastı ise muhtemelen nâzil olan isnadın âli olan isnaddan daha sahih olması ya da hadis aldığı şehirde âli isnadlı şekilde bulunmaması durumudur. İbn Asâkir bu kısımdan sonra âli isnad ile ilgili bilgiler de verir. Âli isnadın değeri ve nâzil isnadın âli isnada göre prestijinin az olması hususunda Yahyâ b. Maîn'in (ö. 233/848) de dahil olduğu kişilerden çeşitli rivayetler aktarır.¹¹⁰ Onun âli isnad konusundaki vurgusu metnine de yansır. Metnin içerisinde de zaman zaman senedlerle ilgili "رذناه عالیا" (Bu rivayetin âli şekliyle rızıklandırıldı/Bu rivayeti âli (isnâdla) elde ettik) şeklinde kullanımlar görülür.¹¹¹ Bu ifadelerden de anlaşıldığı üzere, isnadın âli veya nâzil oluşu İbn Asâkir açısından önemlidir. Bilindiği üzere âli isnada ulaşma gayesi, rihlelerin gerçekleştirilme nedenlerinden birisidir. Bununla birlikte, rihlelerin ve büldâniyye yazımının tek amacı âli isnadların toplanması değildir. İbn Asâkir'in zaman zaman -zarureten- âli olmayan isnadları belirtmesi, onun da bu eseri yazarken ve rihle yaparken tek amacının âli isnad toplamak

¹⁰⁸ İbn Asâkir, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 39-45.

¹⁰⁹ İbn Asâkir, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 38.

¹¹⁰ İbn Asâkir, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 39.

¹¹¹ İbn Asâkir, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 77, 79, 118.

olmadığını göstermektedir.

İbn Asâkir eserinin mukaddime kısmında yöntemine dair verdiği bilgilerin ardından beldelerden gelen rivayetleri sıralar.¹¹² O, hocası Sileff'den farklı olarak çalışmasında geçen bölgeler/beldeler ile ilgili olarak da ayrıntılı açıklamalar sunmaktadır. İlk belde Mekke'dir¹¹³ İbn Asâkir'in Mekke başlığı altına aldığı hadis niyet hadisidir.¹¹⁴ İbn Asâkir, rivayetin tarihlerini verdikten sonra Tirmizî'den (öl. 279/892) Abdurrahman b. Mehdî'nin (öl. 198/813-14) amel hadisiyle ilgili bu rivayetin her bâba girmesi gerektiğine, bir kitap yazmak isteyen kişinin niyet hadisiyle başlaması gerektiğine dair rivayeti zikretmektedir.¹¹⁵ Hadis alınan ikinci şehir "Resûlullah'ın Şehri" Medine'dir.¹¹⁶ İbn Asâkir'in Hicaz bölgesi içerisinde zikrettiği diğer bir şehir Minâ'dır. Dımaşk,¹¹⁷ Kûfe¹¹⁸ ve Bağdat¹¹⁹ onun Hicaz bölgesinden sonra zikrettiği büyük ve önemli şehirlerdir. Sonrasında İbn Asâkir, sırayla Horasan¹²⁰ ve Taberistan¹²¹ bölgelerindeki şehirlere yer verir. Ardından bugünkü İran sınırlarında yer alan şehirler¹²²

¹¹² İbn Asâkir, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 40-45.

¹¹³ Mekke hakkında hocası gibi "حرسها الله" (Allah onu korusun) ifadesi kullanılır. Güvenli belde olduğu vurgulanır. İbn Asâkir, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 47.

¹¹⁴ İbn Asâkir, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 47.

¹¹⁵ İbn Asâkir, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 51.

¹¹⁶ Cahiliye'de adına "yesrib" dendiği söylenir ve onun için de "حرسها الله" (Allah onu korusun) ifadesi kullanılır. İbn Asâkir, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 52.

¹¹⁷ İbn Asâkir, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 60.

¹¹⁸ İbn Asâkir, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 63.

¹¹⁹ İbn Asâkir, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 66.

¹²⁰ Şehristân (Cey) (Eski İsfahan şehri, Zülkarneyn'in kurduğu şehirlerden), Esbahân, Merv (Şahcan), Neysâbûr (Horasan şehirlerinden biri), Herât (Horasan şehirlerinden biri), Bûşenc (Herat'ın şehirlerinden biri), Bûn (Bebine diye tanınan Herat'ta bir şehir), Buğâ (Herat ve Merv arasında Bağşur da denilen Horasan şehirlerinden birisi), Serahs (Merv ve Neysabur arasındaki Horasan şehirlerinden birisi), Ezcâh (Haberan nahiyesinden bir şehir, Horasan), Meyhene (Haberanda bir şehir), Tâburân (Tus'un bir kasabası, Neysabur şehirlerinden), Nûkân (Tus'ta bir şehir), Şanzevâr (Neysabur'un nahiyelerinden Beyhak'ın bir şehri), Husrucerd (Eski Beyhak'ta bir kasaba, Neysabur'un nahiyelerinden), Bistâm (Kums şehirlerinden birisi), Dâmeğân (Kums şehirlerinden birisi), Simnân (Kums şehirlerinden birisi) bu bölgede zikredilen şehirlerdir. İbn Asâkir, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 69-113.

¹²¹Reyy (Kuhustan'ın büyük şehirlerinden birisi), Zencân (Kuhustan'ın büyük şehirlerinden birisi), Ebher (Kuhistan'ın büyük şehirlerinden birisi), Tebrîz (Azerbeycan'ın bir kasabası), Merend (Azerbeycan şehirlerinden birisi) ve Huveyy (Azerbeycan şehirlerinden birisi) bu şehirlerdendir. İbn Asâkir, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 116-132.

¹²²Cirbâzekân (İsfahan şehirlerinden), Hemezân (Cebel beldelerinden bir beldedir), Müşkân (Hamedan şehirlerinden bir şehir), Rüzerrâvür (Hemedanda bir bölge) ve Esedabâz (Hemedan bölgesinde bir şehir) Cirbâzekân (İsfahan şehirlerinden), Hemezân (Cebel beldelerinden bir beldedir), Müşkân (Hamedan şehirlerinden bir şehir),

ile Irak bölgesine ve Fırat boyuna doğru yer alan şehirler sıralanır.¹²³ İbn Asâkir'in hadis aldığı şehirler sayısal olarak incelendiğinde yoğunluklu olarak Horasan bölgesindeki şehirlerden hadis aktardığı görülür.

İbn Asâkir'in *Büldâniyye*'sinde geçen rivayetlerin ise iki tanesi fiilî¹²⁴ kalanları kavli hadislerdir. Kaynağı açısından iki tanesi hükmen merfû,¹²⁵ iki tanesi mevkûf¹²⁶ ve bir tanesi de kudsî hadistir. Diğerleri ise merfû hadislerdir.¹²⁷ Bu açıdan İbn Asâkir'in *Büldâniyye*'sinin ağırlıklı olarak kavli-merfû hadislerden oluştuğunu söylemek mümkündür.

İbn Asâkir, bu eserini kaleme almadan önceki zamanlarda hocası Silefî'nin *Büldâniyye*'sinin hadislerini *Turuku erba'în el-hâfiz es-Silefî ve't-ta'rîfû bi-ruvâtihâ ve zikri'l-âli ve'n-nâzil min derecâtihâ* adıyla tahrir edip açıklamıştır.¹²⁸ Bu açıdan, kendisi de bir büldâniyye yazacak olan öğrencisi İbn Asâkir'in yazım geleneğini hocası Silefî'den devralıp sürdürdüğünü söylemek mümkündür. Kitabın yazım düzeni ve tarzı, İbn Asâkir'in hocası Silefî'den etkilendiğini gösterir. Fakat İbn Asâkir'in eserinin hocası Silefî'ninkinden kırk rivayetin kırk ayrı sahâbîden ve kırk ayrı konuda rivayet edilmesi dışında da farklı yönleri de vardır. İbn Asâkir, hocasından farklı olarak eserin içinde hadislerin sıhhat durumlarıyla ve râvileriyle ilgili ayrıntılı vermektedir.¹²⁹

Toplanan rivayet sayısı, rivayetlerin aktarıldığı şehirlerin sıralamasında ilk iki sırada Mekke ve Medine'nin seçilmesi, eserde sadece hadislere yer verilmiş olması (şiir vb. farklı türlerin yer almaması) ve şehirlerden alınan rivayetlere geçmeden önce kırk hadis

Rüzerrâvür (Hemedanda bir bölge) ve Esedabâz (Hemedan bölgesinde bir şehir) bu bölgede zikredilen şehirlerdir. İbn Asâkir, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 135-146.

¹²³ Hülvân (Irak sınırında bir şehir) , Erciş (Hilad ve Huva arasında Ermeniy'e'nin girişi) , Enbâr (Iraktan, Cerire nahiyesinde Fırat'ın kenarında bir şehir) , Rahebetu Mâlik b. Tavk (Fıratın kıyısında bir şehir, Şam'a gelişte) , (Rafika) Rakka (Fırat'ın kıyısında bir şehir) bu bölgede zikredilen şehirlerdir. İbn Asâkir, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 148-160.

¹²⁴ 10 ve 20. rivayetler.

¹²⁵ 28 ve 32. rivayetler.

¹²⁶ 2 ve 25. rivayetler.

¹²⁷ 15. rivayet.

¹²⁸ Efendioğlu, "Silefî", 37/199; Ebu'l-Kâsım İbn Asâkir, *Turuku Erba'în el-hâfiz es-Silefî ve't-ta'rîfû bi-ruvâtihâ ve zikri'l-âli ve'n-nâzili min derecâtihâ*, 1070. Bunlar dışında Silefî'nin eserinin muhakkiklerinden Abdullah Râbih rivayetlerin tahririni yapmakta, "fıkhü'l-hadîs" başlığı altında hadisle ilgili fıkhî açıklamalara, rivayetlerde "Şerhu'l-elfâz" başlığı altında daha çok lafızlarla ilgili açıklamalara yer vermekte ve "Tercemetü's-Sahâbe" başlığı altında da rivayetin sahabî râvisi hakkında bilgi vermektedir. Diğer bir muhakkik olan Ebû Abdurahman Mes'ud b. Abdülhamid es-Sâdinî ise rivayetlerin tahrirlerini dipnotlara düşmektedir.

¹²⁹ İbn Asâkir, *el-Erbeûne'l-büldâniyye*, 38, 39.

ezberlemenin/yazmanın faziletine dair rivayetlere yer vermeleri Silefî ve İbn Asâkir'in eserlerinde görülen ortak yönlerdir. Bu ortaklıklar iki ismin de aynı çevrede yetişmeleri, Silefî'den İbn Asâkir'e hoca-öğrenci ilişkisi içerisinde belli bir birikimin aktarılması, ortak muhit ve ilmî çevre ile açıklanabilir. Bilindiği üzere hem Silefî hem de İbn Asâkir Nizamiyye Medresesinde eğitim almışlardır.¹³⁰

Hoca-öğrenci ilişkisine rağmen, Silefî ve İbn Asâkir'in eserlerinde belli açıdan farklılıklar da mevcuttur. Mesela âli isnad konusunda Silefî'de belirgin bir vurgu görülmezken İbn Asâkir'de âli isnadın önemi ve toplandığına dair vurgu öne çıkar. Yine Silefî rivayetlerin sıhhati konusunda bir bilgi vermeyeceğini belirtirken İbn Asâkir her bir rivayetin sıhhat/zaaf durumuyla ilgili ayrıntılı bilgi sunmaktadır. Bu durum, iki müellifin eser yazımı noktasındaki kişisel tercihleriyle ve hadis ilmiyle alakalı eserde vurgulamak istedikleri yönlerle alakalıdır. Silefî, rivayetlerin alındığı şehir bilgisini ön planda tutarken öğrencisi İbn Asâkir, hocasının çok da üzerinde durma ihtiyacı duymadığı rivayetlerin âli isnadlı oluşu veya senedlerin sıhhat durumuyla ilgili bilgileri ön plana almaktadır. Bu durum, aslında aynı konu üzerinde benzer amaca yönelik hazırlanan çalışmalarda bile müelliflerin tercihleriyle şekillenen bir orjinalliğin ortaya çıkmasına katkı sağlamaktadır.

Büldâniyye türünün en önemli örneklerinden bir diğeri Şemseddin Sehâvî'nin (öl. 902/1497) *Büldâniyyât* isimli çalışmasıdır. Sehâvî bizzat kendisi bu çalışmasından *el-Ehâdisü'l-büldâniyyât* ismiyle *ed-Dav'ü'l-lâmi' li-ehli'l-(ebnâ'i a'yâni 'ulemâ'i) karni't-tâsi'* adlı çalışmasında bahsetmektedir.¹³¹

Sehâvî, eserinin girişinde, büldâniyye türünde metinler yazan kişilere (ve eserlerine) değinir. Bunlar, Sehâvî'nin açıklamasına göre "âliyyât" ve "büldâniyyât" hadisleri yazan kişilerdir. Bu eserlerde her bir rivayet bir belde ya da bölgeden alınır, metinlerde hoca ya da mekânın ismi tekrarlanmaz. Sehâvî burada bu türde ilk eser ortaya koyan kişi olduğunu söylediği Atîk b. Ali b. Dâvûd es-Semantârî (öl. 464/1071)¹³² ile başlayıp İbn Hacer (öl. 852/1449) ile biten 23 kişilik bir liste sıralamaktadır. Burada Silefî (öl. 576/1180) ve İbn Asâkir'in (öl. 571/1176) ardından, Hâfız Ebû Yakub

¹³⁰ Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ'*, 1985, 21/5.

¹³¹ Muhammed b. Abdurrahman Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi' li-ehli'l-(ebnâ'i a'yâni 'ulemâ'i) karni't-tâsi'* (Beyrut: Dâru Mektebeti'l-Hayât, ts.), 8/15.

¹³² İbn Asâkir, *Târîhu Medîneti Dimâşk*, 4/38; Safedî, *el-Vâfi bi'l-vefeyât*, 19/304.

İbrahim eş-Şirâzî (öl. 585/ 1189)¹³³ ve Ebu'l-Berekât el-Mevsulî'ye (öl. 600/1203),¹³⁴ yer verilir. Sehâvî, Şeyh Ebû Abdullah el-Yemenî'nin (öl. 609/1213)¹³⁵ eserinin, 40 şehirden 40 hocadan aktarılmış 40 hadisin tarhîcini toplamak üzere kaleme alınmış olduğunu fakat işittiklerinin çoğu Mekke'den olduğu için bu eserin kendisinin şartlarına uymadığını ifade eder. Burada, Sehâvî'nin hocaların da farklı şehirlerden olmasını bu türdeki yazımlarda şart olarak gördüğü anlaşılabilir. Ebu'l-Hasen el-Herevî (öl. 611/1215) de Sehâvî'nin çok seyahat etmesi sebebiyle ismini zikrettiği isimlerden olsa da bu kişinin büldâniyye sayılacak bir eserini görmediğini ifade etmektedir. Burada zikredilen bir diğer isim Ebû Muhammed er-Ruhâvî'dir (öl. 612/1215).¹³⁶ O, *el-Erbeîne'l-Mütebâyinete'l-isnâd ve'l-büldân* isimindeki eserinde kırk beldede karşılaşılan kırk hocanın kırk farklı hadisini birbirinden farklı senedlerle aktarmıştır.¹³⁷ Ruhâvî'nin eserinin başlığındaki "mütebâyin" kelimesi, daha sonraki dönemlerde birbirinden farklı kişi, sened veya konuları içeren rivayetleri toplayan büldâniyye eserlerinin başlıklarında sıkça görülecektir.¹³⁸ Ezdî (öl. 628/1230),¹³⁹ Ebû Ali el-Bekrî

¹³³ Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 1985, 21/239; Zehebî, *Tezkiretü'l-huffâz*, 4/101; Ziriklî, *el-A'lâm*, 8/214.

¹³⁴ Safedî, *el-Vâfi bi'l-vefeyât*, 4/123.

¹³⁵ Ziriklî, *el-A'lâm*, 6/36.

¹³⁶ Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 1985, 22/71; Safedî, *el-Vâfi bi'l-vefeyât*, 19/28.

¹³⁷ Sehâvî, *el-Büldâniyyât*, 35. Eser, *el-Erba'üne'l-mütebâyinetü'l-esânîd*, *Erba'üne'l-büldâni'l-mütebâyineti'l-esânîd ve levâhiķuhâ ve müte'alleķâtühâ*, *Kitâbü'l-Erba'îne'l-mütebâyineti'l-isnâd ve'l-bilâd* gibi farklı isimlerle anılmaktadır. Hayati Yılmaz, "Ruhâvî", *TDV İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2008), 35/203.

¹³⁸ Ebû Ahmed et-Dimyâtî'nin eseri *el-Erba'üne hadîşen el-mütebâyinetü'l-isnâdi'l-muharrece 'ale's-sahîhi min hadîşi Bağdâd*; Kutb el-Halebî'nin kitabı kaynaklarda *el-Erbeîne'l-mütebâyinât* olarak anılmıştır. İbn Hacer'in eserinin adı *el-İmtâ' bi'l-erba'îne'l-mütebâyineti (bi-şartî)'s-semâ'* adıyla anılmaktadır. İbn Hacer, bu rivayetleri semâ yoluyla ve âlf isnadla kırk ayrı hocasından duyduğu, onların da kırk ayrı sahâbîden rivayet ettikleri kırk beş hadisi derlemiş, ayrıca bu hadislerin *Kütüb-i Sitte* ile dört mezhep imamının eserlerinde bulunması gibi şartlar da gözetmiştir. M. Yaşar Kandemir, "İbn Hacer el-Askalânî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1999). İbn Mûsa el-Merrâküşî (öl. 823/1421) Erba'üne hadîşen mütebâyinetü'l-isnâd ve'l-mütûn adlı eserini, *Kütüb-i Sitte* musanniflerine ulüvv-i nisbî yoluyla muvafakat eden hadislerden meydana getirmiştir. Müellifin eseri temize çekemediği belirtilmektedir. İsmail Hakkı Ünal, "Merrâküşî, İbn Mûsâ", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2004). Takiyyüddîn el-Fâsî (ö. 832/1429), Nevevî'nin kırk hadisini tahrir ederek bu esere *Erba'üne hadîşen mütebâyinetü'l-isnâd ve'l-mütûn* ismini vermiştir. Cevat İzgi, "Fâsî, Takiyyüddin", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1995), 12/213. Ebû Bekr Şemsüddîn Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed el-Kaysî'nin (öl. 842/1438) *el-Erba'üne'l-mütebâyinetü'l-mütûn ve'l-esânîd* eseri de burada dile getirilebilecek bir diğer örnektir.

¹³⁹ Sehâvî, Ebu'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdirrahmân b. Muhammed, *el-Cevâhir ve'd-dürer fî tercemeti Şeyhi'l-İslâm İbn Hacer el-Askalânî*, 196.

(öl. 656/1258)¹⁴⁰ Ebu'l-Muzaffer es-Sekenderî (öl. 673/1275),¹⁴¹ Ebû Abdullah el-Kihî/Kencî¹⁴²(öl. 682/1283),¹⁴³ Ebu'l-Abbas ez-Zâhirî (öl. 696/1297),¹⁴⁴ Ebû Ahmed et-Dimyâtî (öl. 705/1306),¹⁴⁵ Kutb el-Halebî (öl. 735/1335),¹⁴⁶ Muhammed b. Yusuf el-Birzâlî (öl. 739/1339),¹⁴⁷ Şemsüddîn ez-Zehabî (öl. 748/1348), Ebû Abdillâh el-Vâdîâşî (öl. 749/1348),¹⁴⁸ Ebû Muhammed el-Vânî (öl. 749),¹⁴⁹ Ebu'l-Abbas es-Sivâsî (öl. 749/1348),¹⁵⁰ Muhammed b. Ahmed es-Sekenderî (öl. 777/1385), Hâfız Irakî (öl. 806/1404) ve İbn Hacer (öl. 852/1449), Sehâvî'nin çalışmalarına atıfta bulunduğu isimlerdir. Sehâvî, bu isimlerin ardından, büldâniyye türünün önemi üzerinde durarak bu türün faydalarından da bahsetmektedir.¹⁵¹

Sehâvî giriş kısmında verdiği bu liste içerisindeki eserlerden bizzat kendisinin okuduğu ya da dinlediklerine vurguda bulunur. Mesela Sileffî'nin *Büldâniyye*'sinin sahih senedlerle kendisine ulaştığını,¹⁵² İbn Asâkir'inkini semâ ve kıraat yoluyla aldığını,¹⁵³ Ruhâvî'ninkinin sadece bir kısmının kendisine muttasıl bir sema ile ulaştığını¹⁵⁴ ve Bekrî'ninkini ise iki ayrı senedden okuduğunu ifade eder.¹⁵⁵ Bu durum bize, bu eserlerin sadece toplanan değil, entelektüel çevre arasında okunan rivayetler olduğunu hatırlatır.

Sehâvî mukaddime kısmında sadece hadisleri metnine almakla yetinmeyeceğini, duyduğu hadis, haber, hikaye ve şiirlerle eserini zenginleştireceğini ifade etmektedir. Sehâvî'nin büldâniyyesine aldığı seksen

¹⁴⁰ Zehebî, *Tezkiretü'l-huffâz*, 4/158; Safedî, *el-Vâfi bi'l-vefeyât*, 1/216.

¹⁴¹ Sübkî, *Tabakâtü's-Şâfiyyetü'l-Kübrâ*, 8/375.

¹⁴² Nisbenin Küncî şeklinde mi Kihî şeklinde mi olması gerektiğine dair tartışmalar için bk. Sehâvî, *el-Büldâniyyât*, 36; Sehâvî, Ebu'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdirrahmân b. Muhammed, *el-Cevâhir ve'd-dürer fi tercemeti Şeyhi'l-İslâm İbn Hacer el-Askalânî*, 196.

¹⁴³ Safedî, *el-Vâfi bi'l-vefeyât*, 1/182; Ziriklî, *el-A'lâm*, 7/31.

¹⁴⁴ Ziriklî, *el-A'lâm*, 1/121.

¹⁴⁵ Ziriklî, *el-A'lâm*, 4/169.

¹⁴⁶ Safedî, *el-Vâfi bi'l-vefeyât*, 19/55.

¹⁴⁷ Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 1985, 23/55.

¹⁴⁸ Ziriklî, *el-A'lâm*, 6/68.

¹⁴⁹ Sehâvî, Ebu'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdirrahmân b. Muhammed, *el-Cevâhir ve'd-dürer fi tercemeti Şeyhi'l-İslâm İbn Hacer el-Askalânî*, 1/196.

¹⁵⁰ Ebu'l-Fazl Ahmed b. Ali b. Muhammed el-Askalânî İbn Hacer el-Askalânî, *Dürerü'l-kâmine fi a'yâni'l-mi'eti's-sâmine* (Hindistan: Meclisu Dâirati'l-Ma'ârifî'l-Oşmâniyye, 1972), 1/158.

¹⁵¹ Sehâvî, *el-Büldâniyyât*, 42.

¹⁵² Sehâvî, *el-Büldâniyyât*, 33.

¹⁵³ Sehâvî, *el-Büldâniyyât*, 33.

¹⁵⁴ Sehâvî, Ebu'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdirrahmân b. Muhammed, *el-Büldâniyyât*, thk. Hüsam b. Muhammed el-Kattân (Riyad: Dâru'l-Atâ, 2001), 35.

¹⁵⁵ Sehâvî, *el-Büldâniyyât*, 33, 36.

rivayet içerisinde tespitimize göre 54 hadis, 24 şiir, 2 de ulemâ sözü bulunmaktadır.¹⁵⁶ Sehâvî'nin çalışması, hadis dışında rivayetler içermesi nedeniyle diğerlerinden ayrılmaktadır. Sehâvî rivayetleri aktarırken hangi usulle alındığının yanında rivayetin alındığı özel bir mekân (ev,¹⁵⁷ Mescid,¹⁵⁸ veya medrese¹⁵⁹) varsa bununla ilgili ayrıntıları da vermiştir. Bu açıdan hadis tarihindeki ders mekânları açısından diğerlerine göre en zengin bilgi kaynağının Sehâvî'ninki olduğunu söylemek mümkündür.

Sehâvî, rivayetin alındığı şehirler sıralamasında ilk şehir olarak Cüdde'yi¹⁶⁰ sunarken bunun bir zorunluluk gereği olduğunu söylemiş ve bu kısımda bu zorunluluğun ne olduğunu açıklamamıştır. Sehâvî'nin eserinde ilk olarak zikrettiği hadis, çalışmasının niteliği ile birebir ilişkilidir. Sehâvî çalışmasına dönem itibarıyla meşhur olan uygulamaya ittibaen *Müsel bi'l-evleviyye*¹⁶¹ bir hadisle başlangıç yapmaktadır.¹⁶² Rivayetin şerhinin sonundaki açıklamalar bu rivayetin öncelenmesinin sebebinin müsel bir rivayet oluşuna işaret etmektedir. Sehâvî, merhamet ve rahmet konusunu işleyen bu rivayetin¹⁶³ içerisindeki teselsülün devam ettirilmesi adına - "Ameller niyetlere göredir" hadisiyle başlamanın müstehap oluşu gibi- bu rivayetle başlama âdetinin câri olduğunu ifade eder.¹⁶⁴ Bu rivayetin senedi içerisinde, bu rivayetin şeyhlerinden aldıkları ilk hadisleri olduğuna dair "أول" (işittiğim ilk hadistir) şeklinde bir ifade tekrarlanmaktadır. Bu durum ise, doğrudan hoca ile görüşmenin -ve dolayısıyla seferin- bir

¹⁵⁶ Gharaibeh, seksen aktarımdan elli beş tanesinin hadis, diğerlerinin farklı paylaşımlar olduğunu tespit etmiştir. Mohammad Gharaibeh, Mohammed, "The Buldâniyyât of as-Saḥâwî (d. 902/1496) A Case Study on Knowledge Specialization and Knowledge Brokerage in the Field of Hadîth Collections", *History and Society During The Mamluk Era (1250-1517)* (Bonn: ASK Working Paper, 2014), 11.

¹⁵⁷ Sehâvî, *el-Büldâniyyât*, 46.

¹⁵⁸ Sehâvî, *el-Büldâniyyât*, 53.

¹⁵⁹ Sehâvî, *el-Büldâniyyât*, 82.

¹⁶⁰ Hemen hemen bütün klasik coğrafya kitapları ve sözlüklerde şehrin adı "kıyı, sahil; yol" gibi mânalara gelen "Cüdde" şeklinde tesbit edilmiş olup halk dilinde ise daha çok Cidde adı kullanılmaktadır. Mustafa L. Bilge, "Cidde", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1993), 7/523-525.

¹⁶¹ Müsel bi'l-evleviyye, bir hadisin senedinde yer alan bütün râvilerin, hocalarından rivayet ettikleri ilk hadisi "haddesenî fülânün ve hüve evvelü hadîsin semî'tühû minhü" lafzıyla rivayet etmesidir. Müsel hadis ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Mehmet Efendioğlu, "Müsel", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006, 85); Emine Tankuş, *Müsel Hadis* (Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2010).

¹⁶² Sehâvî, *el-Büldâniyyât*, 49.

¹⁶³ Ebû Dâvud, Edeb, 66; Tirmizi, Birr ve Sıla, 16.

Rivayetin metni: *الراحمون يرحمهم الرحمن، ارحموا من في الأرض يرحمكم من في السماء*

¹⁶⁴ Sehâvî, *el-Büldâniyyât*, 50.

rivayete yansması olarak değerlendirilebilir.¹⁶⁵ Kettânî rahmet rivayetini aktarışının ardından, bu rivayete verilen önem ve bu rivayetin takdim edilışinin bu rivayetteki teselsülün tamamlanması için olduğunu, bu şekilde tâlibe ilmin merhamet, muhabbet ve tevasüle bağlı olduğunun hatırlatıldığını ifade eder.¹⁶⁶ Cüdde'den Mekke, Medine, Beytü'l-Makdis ve Beledü'l-Halîl'in Sehâvî tarafından alfabetik sıralamaya dâhil edilmediği görölür. Bu durumdan Sehâvî'nin müselsel bir rivayet olması sebebiyle Cüdde'den alınan rivayeti ilk sıraya koyduğu ve daha sonra da kutsal görülen beldelerden aktarılan rivayetlere yer verdiği anlaşılmaktadır. Sehâvî kutsal beldelerden sonra, İskenderiyye şehriyle alfabetik biçimde hadis alınan beldeleri sıralamaya başlar.¹⁶⁷

Sehâvî, rivayetlerin tahririni de ayrıntılı olarak gerçekleştirmektedir. Çalışmada rivayetlerin sıhhat durumuna dair yorumda bulunmakla yetinilmemekte, rivayetin hangi kitaplarda bulunduğuna dair de bilgi ile birlikte rivayetin tarikleri ve kendisinden önceki isimlerin rivayetle ilgili hükümlerine ayrıntılı olarak yer vermektedir.¹⁶⁸

Sehâvî'nin çalışması belli yönlerden diğer iki çalışmadan farklılaşmaktadır. Sehâvî, çalışmasına Mekke-Medine gibi kutsal beldelerle değil Cüdde'de işitilmiş müselsel bi'l-evleviyye bir rivayetle başlamış; çalışmasında sadece hadislere değil başka kişilerin söz ve şiirlerine de yer vermiştir. Üç eser karşılaştırıldığında şehirler hakkında en ayrıntılı bilgi veren isim Sehâvî'dir. Sehâvî, coğrafî ve kültürel bilgiler, eskiden belli bölgelerin hangi adlarla anıldığını gibi bilgiler yanında bölgenin faziletlerine dair rivayetleri de -sıhhat durumlarını da belirterek sunmaktadır.¹⁶⁹ Bölgelerin isimlerini nereden geldiğine dair açıklamalara da yer

¹⁶⁵ Bununla birlikte bu rivayetteki teselsülde bir kopukluk vardır. Bu senedde yer alan ilk üç râvî teselsül şartını yerine getirmemişlerdir. İbn Hacer el-Askalânî, *Nüzhetü'n-nazar şerhi nuhbeti'l-fiker fi mustalahi ehli'l-eser*, 156.

¹⁶⁶ Kettânî, *Fihrisü'l-fehâris ve'l-esbât ve mu'cemü'l-me'âcim ve'l-meşyahât ve'l-müselselât*, 2/93.

¹⁶⁷ Sehâvî, *el-Büldâniyyât*, 76.

¹⁶⁸ Gharaibeh, Sehâvî'nin hadislerin tahriri ve isnadlarla ilgili yaptığı açıklamaları diğerlerinden daha ileri bulmaktadır. Gharaibeh, Mohammed, "The Buldâniyyât of as-Saĥâwî (d. 902/1496) A Case Study on Knowledge Specialization and Knowledge Brokerage in the Field of Hadîth Collections", 12. Esasında bu değişimler ve ileri düzeyde isnad bilgisinin verilmesi Silefî'den sonraki Büldâniyye yazarı İbn Asâkir'de de görölmektedir. Fakat kanaatimizce Gharaibeh çalışmasının merkezine Sehâvî'yi ve onun diğerlerinden farklılığını aldığı için, İbn Asâkir'in bu konudaki farklılığı gölgede kalmaktadır.

¹⁶⁹ Sehâvî, *el-Büldâniyyât*, 43.

verilmektedir.¹⁷⁰

Sehâvî'nin çalışması kırk yerine seksen rivayet içermesi ve bunun bir neticesi olarak kırk hadis toplama/ezberleme faziletine dair rivayetlere mukaddimede yer vermemesiyle de farklılık arz eder. Bu durum, farklı beldelerden alınan rivayetlerin toplanarak yazıldığı eserlerin artık kırk hadis formatından çıkıp müstakil bir tür haline dönüştüğüne işaret kabul edilebilir.

Sonuç

Hadisçilerin yaptıkları rihlelerin semerelerinden olan büldâniyyeler, genel olarak mu'cem türüne benzer özellikler gösterirler. Bununla birlikte, büldâniyyelerin birçoğu derledikleri hadis sayısı itibariyle kırk hadis türü özellikleri taşır. Bu açıdan büldâniyyeler, rihleler neticesinde elde edilen hadislere şehir bilgisinin eklenmesi suretiyle yazılmış kırk hadis derlemesi formatında eserlerdir. Bu eserler, hem âli isnad vurgusunda bulunmaları hem de farklı bölgelerden rivayetleri toplamaları ile önemli işlevler görmüşlerdir. Büldâniyyeler hadisçilerin rihle yaptıkları bölgeleri, rivayet aldıkları hocaları ve hadis tarihine dair bazı satır arası bilgileri içermeleri nedeniyle, mühim bir yazın türüdür.

Büldâniyye türü eserlerin ilk örneği -bugüne ulaşmasa da- hicrî 5. yüzyılda kaleme alınmıştır. 6. yüzyılda sayı fazla olmasa da bu türdeki çalışmalar devam etmiştir. Günümüze ulaşmayı başarmış en erken döneme ait büldâniyye, 6. yüzyılda yaşamış olan Silefî'ye aittir. 7. ve 8. yüzyıl, büldâniyye türü eserlerin en çok üretildiği dönemlerdir. 9. yüzyıldaki büldâniyye çalışmaları ise Irakî, İbn Hacer ve Sehâvî gibi Memlûkler döneminin önemli muhaddisleri tarafından yazılmıştır.

Bu çalışmada örneklem olarak tercih edilen Silefî, onun öğrencisi İbn Asâkir ve Sehâvî tarafından kaleme alınmış büldâniyyeler, içerik ve metot olarak karşılaştırıldığında aralarında belli farklılıklar olduğu görülmüştür. Silefî'nin İran bölgesindeki birçok şehri ziyaret ettiği, Batı'da İskenderiye, Kuzey'de Tiflis olmak üzere daha çok İran'ın Kuzey bölgesi olarak kabul edilen Taberistan'a seyahatte bulunduğu; İbn Asâkir'in hadis aldığı şehirlerin ise yoğunluklu olarak Horasan bölgesindeki şehirlerden oluştuğu görülmüştür. İbn Asâkir, yazım tarzı açısından hocası Silefî'den etkilenmiş olsa da onun eserinin rivayetlerin sıhhat durumlarına, râvilerine ve rivayet edildiği beldelere dair ayrıntılı bilgi vermek gibi Silefî'ninkinden farklı yönleri vardır. Silefî ve öğrencisi İbn Asâkir, metinlerini daha çok kırk hadis türüne yakın bir formatta inşa etmişlerdir. Metinlerin girişinde zikrettikleri

¹⁷⁰ Sehâvî, *el-Büldâniyyât*, 90.

Çalışma rnekleri ve kırk hadis ezberlemenin faziletine dair rivayetler bu düşünceyi desteklemektedir. Sehv ise eserini kırk hadis formatında yazmamış, seksen rivayete yer vermiş ve metnin girişinde kırk hadis ezberlemenin faziletine dair herhangi bir atıfta bulunmamıştır. Silef ve İbn Askir ilk sırada Mekke ve Medine’de işitilmiş hadisleri alırken Sehv’nin ilk zikrettiği hadis, dönem itibariyle Mselsel bi’l-evleviyye rivayetiyle esere başlamının evl kabul edilmesi ve hoca ile doğrudan görüşmenin ve rihlenin yansımalarını da içermesi sebebiyle Cdde’denir. Sehv de diğer müellifler gibi Cdde’den alınan rivayetten sonra da kutsal görülen beldelelerden aktarılan rivayetlere yer vermiştir. Ancak o, diğer iki müelliften farklı olarak, bahsi geçen ve farklı özellikleri sebebiyle tekaddüm eden şehirlerin ardından, diğerlerini alfabetik sıraya koymuştur.

Bldniyye yazımı genellikle hocadan öğrenciye bir gelenek olarak aktarılmıştır. Bununla birlikte yazılmaya devam eden eserler üzerinde kendisinden öncekilerden farklı olmasını sağlayacak çeşitli değişiklikler yapılmaya devam edilmiştir. Bu değişiklikler sebebiyle müellifler yazdıkları eserlerin diğerlerinden “farklı” oluşu üzerine yoğunlaşmışlardır. Bu minvalde, kırk ayrı şehirden, kırk ayrı sahabeden, kırk ayrı konuda, kırk ayrı metne sahip ve hatta isnadlarında geçen hiçbir ravi isminin birbiriyle aynı olmadığı rivayetler bir araya getirilmiştir. Bu durum, müelliflerin eserlerini ortaya koyarken öncekilere benzeyen yönlerle birlikte, benzerlerinden farklılaşma çabalarının bir rneği olarak görülebilir. 10. yüzyıldan itibaren azalan rihlelerin etkisi ile hem bldniyye eserlerinin yazımı azalmış hem de az sayıda yazılmış olan eserler, yeni rivayetlerin toplanmasından çok, var olan kitaplardan seçmeler yapmak veya bu kitaplarda yer alan rivayetlerin tahririni yapmak gibi çeşitli şeklinde farklılaşmıştır.

Teşekkür:

-

Beyanname:

1. zgnlk Beyanı:

Bu alışma zgndr.

2. Etik Kurul İzni:

Etik Kurul İzni gerekmemektedir.

3. Finansman/Destek:

Bu çalışma herhangi bir finansman ya da destek almamıştır.

4. Katkı Oranı Beyanı:

Yazar, makaleye başkasının katkıda bulunmadığını beyan etmektedir.

5. Çıkar Çatışması Beyanı:

Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

KAYNAKÇA

- ACLÛNÎ, İsmail b. Muhammed. *Keşfü'l-hafâ*. Kahire: Mektebetü'l-Kutsi, 1351.
- AKDOĞAN, Muhammed. "Ebû Tâhir es-Silefi ve Hadis İlmindeki Yeri (ö. 576/1180)". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 18/2 (2018), 333-369.
- ALTIKULAÇ, Tayyar. "Zehebî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 44/180-188. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- AYDINLI, Abdullah. "Büldâniyye". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 6/487-488. İstanbul: TDV Yayınları, 1992.
- AYDINLI, Abdullah. "Mansur b. Selîm". *TDV İslam Ansiklopedisi*. 12-13. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2003.
- AYDINLI, Abdullah. *Hadis Istılahları Sözlüğü*. İstanbul: Timaş Yayınları, 1987.
- BARTSCHAT, Swantje Boulouh. "Methoden und Verhalten bei Erwerb und Tradierung von Ahâdîṭ am Beispiel Abî Ṭâhir as-Silafis". *Jahrbuch für Islamische Theologie und Religionspädagogik* 1 (2012), 123-142.
- BİLGE, Mustafa L. "Cidde". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 7/523-525. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.
- CERAN, İsmail. "Fâsî, Abdülhafîz". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. EK-1/442-443. Ankara: TDV Yayınları, 2020.
- DAVIDSON, Garrett. *Carrying on the tradition: An intellectual and social history of post-canonical hadith transmission*. The University of Chicago, 2014.
- ECE, Abdurrahman. "Silefi ve Erba'ünle'l-Büldâniyye Adlı Eseri". *Eyyübiler'de İlim Kültür ve Sanat*. ed. Abdulhalim Oflaz. İstanbul: Hiperlink Yayınevi, 2020.
- EFENDİOĞLU, Mehmet. "Müselîl". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 32/85-86. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.
-

- EFENDİOĞLU, Mehmet. "Silefi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 37/198-200. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- el-Fihrisü's-şâmil li't-türâsi'l-Arabîyyi'l-İslâmiyyi'l-mahtût: el-hadisü'n-nebeviyyi's-şerîf ve ulûmuhû ve ricâluhu*. Amman: Mecmaü'l-Meleki, 1991.
- Esânîd ve icâzât ve müselselâtü'l-Fâdânî*. Beyrut: Darü'l-Beşairi'l-İslamiyye, 2014.
- FÂSÎ, Ebu'l-Fazl Abdülhafız b. Muhammed et-Tâhir b. Abdilkebîr. *İstinzâlû's-sekîneti'r-rahmâniyye bi't-tahdîsi bi-erba'îne'l-büldâniyye*. Tatvan-Mağrib: Matbaatu'l-Mehdiyye, 1953.
- GHARAİBEH, Mohammad. "The Buldâniyyât of as-Sahâwî (d. 902/1496) A Case Study on Knowledge Specialization and Knowledge Brokerage in the Field of Hadîth Collections". *History and Society During The Mamluk Era (1250-1517)*. 1-17. Bonn: ASK Working Paper, 2014.
- GÜNAYDIN, Tuğçe. *Hadis Rivâyetinde Âli İsnadlar*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Doktora Tezi, 2022.
- HÂKİM EN-NÎSÂBÛRÎ, Ebû Abdullâh b. Muhammed b. Abdullâh b. Muhammed. *Ma'rifetü 'ulûmi'l-ḥadîs*. Beyrut, ts.
- HASAN ABDÛLHAMÎD SÂLÎH. *Hâfız Ebû Tâhir es-Silefi*. Beyrut: el-Mektebül-İslâmî, 1977.
- İBN ASÂKİR, Ebu'l-Kâsım Alî b. el-Hasen b. Hibetillâh b. Abdillâh b. Hüseyin. *Târîhu Medîneti Dımaşk*. 80 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1995.
- İBN ASÂKİR, Ebu'l-Kâsım. *Turuku Erba'in el-hâfız es-Silefi ve't-ta'rifü biruvâtihâ ve zikri'l-âli ve'n-nâzili min derecâtihâ*. 1070.
- İBN ASÂKİR. *el-Erbeüne'l-büldâniyye*. Beyrut: Mektebetül-İslâmî, 1993.
- İBN HACER EL-ASKALÂNÎ, Ahmed b. Ali b. Muhammed. *Nüzhetü'n-nazar şerhi nuhbeti'l-fiker fî mustalahi ehli'l-eser*. thk. Abdullah Dayfullah. Riyad: Matbaatu Sefir, 2001.
- İBN HACER EL-ASKALÂNÎ, Ebu'l-Fazl Ahmed b. Ali b. Muhammed el Askalâni. *Dürerü'l-kâmine fî a'yâni'l-mi'eti's-sâmine*. Hindistan: Meclisu Dâirati'l-Ma'ârifî'l-'Oşmâniyye, 1972.
- İBN KESÎR, Ebu'l-Fidâ. *el-Bidâye ve'n-Nihâye*. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türasi'l-Arabi, 1988.
- İBN NUKTA, Ebû Bekr Muînüddîn (Muhibbüddîn) Muhammed b. Abdilganî b. Ebî Bekr b. Şücâ' el-Bağdâdî. *et-Takyîd li-ma'rifeti ruvâti's-sünen ve'l-mesânîd*. Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1988.

- İBN RECEB, Ebu'l-Ferec Zeynüddîn Abdurrahmân b. Ahmed b. Abdurrahmân Receb el-Bağdâdî ed-Dımaşkî. *Zeyl-i tabakât*. thk. Dr. Abdurrahman b. Süleymân el-Üseymin. Riyâd: Mektebetü Abikân, 2005.
- İZGİ, Cevat. "Fâsî, Takıyyüddin". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 12/212-213. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.
- KANARYA, Bayram. "Kırk Hadis/Erbaûn' Edebiyatının Rivayetlerdeki Dayanakları ve İbn Asâkir'in el-Erbaûne'l-Büldâniyye İsimli Eseri". *Usul İslam Araştırmaları* 28/28 (2017), 97-122.
- KANDEMİR, M. Yaşar. "İbn Hacer el-Askalânî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 19/514-531. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.
- KANDEMİR, M. Yaşar. "İbn Nâsırüddin". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 20/226-229. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.
- KARAGÖZOĞLU, M. Macit. "Şekil ve Muhteva Yönünden Diyanet İslam Ansiklopedisi'ndeki Hadis Maddeleri". *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* 21 (2013), 485-541.
- KÂSİMÎ, Muhammed Cemâlüddîn b. Muhammed Saîd b. Kâsım ed-Dımaşkî. *Kavâ'idü't-tahdîs min fünûni mustalahi'l-hadîs*. Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, ts.
- KEHHÂLE, Ömer Rıza. *Mu'cemü'l-müellifin*. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, ts.
- KETTÂNÎ, Muhammed Abdülhay b Abdilkebir b Muhammed Hasenî İdrîsî. *Fihrisü'l-fehâris ve'l-esbât ve mu'cemü'l-me'âcim ve'l-meşyahât ve'l-müselâât*. Beyrut : Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, 1982.
- KUZUDİŞLİ, Bekir. *Hadis Tarihi*. İstanbul: Kayıhan Yayınları, 2019.
- MAKDÎSÎ, Ebû Abdillâh Ziyâüddîn Muhammed b Abdilvâhid b Ahmed Ziyâeddin. *el-Fethü'l-mübin fi'l-meşyehati'l-büldâniyye*. Dımaşk: Darü'l-Beşair, 2006.
- MAYASA Hatem Nayf. "Kitab-u'l-Erbeine'l-Büldâniyye li İbn Asakir". *Mecelletü külliyeti terbiyeti li'l-benât* 28/4 (2017), 1259-1296.
- Mu'cemü'l-mustalahâti'l Ulûmi's-Şer'iyye*. Suudi Arabistan: KACST, 2. baskı, 2017.
- NAZLIGÜL, Habil. "Sebeup ve Sonuçlarıyla Hadis Yolculukları (er-Rihle fi Talebi'l-Hadis)". *Hikmet Yurdu Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* 6/11 (2013), 13-37.
- ÖZKAN, Halit. "Vâdîâş". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 42/419-420. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

- ÖZKAN, Halit. *Memlüklerin Son Asrında Hadis: Kahire 1392-1517*. İstanbul: Klasik, 2012.
- POLAT, Salahattin. "Ferd". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 12/368-369. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.
- RÂZÎ, Ebû Abdullah Zeynüddin Muhammed b. Ebî Bekr b. Abdilkadir. *Muhtârû's-sihah*. Beyrut: Mektebetü'l-Asriyye, 1999.
- SAFEDÎ, Ebu's-Safâ (Ebû Saîd) Salâhuddîn Halîl b. İzziddîn Aybeg b. Abdillâh. *el-Vâfi bi'l-vefeyât*. Beyrût: Dâru İhyâi't-Türâs, 2000.
- SALEH, Hassan Abdel Hameed Muhammad. *The life and times of al-hâfiz 'Abû Tâhir al-Silafî, accompanied by a critical edition of part of the author's Mu'jam al-Safar*. University of Cambridge, PhD Thesis, 1972.
- SEHÂVÎ, Ebu'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdirrahmân b. Muhammed. *el-Büldâniyyât*. thk. Hüsam b. Muhammed el-Kattân. Riyad: Dâru'l-Atâ, 2001.
- SEHÂVÎ, Ebu'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdirrahmân b. Muhammed. *el-Cevâhir ve'd-dürer fî tercemeti Şeyhi'l-İslâm İbn Hacer el-'Askalânî*. Beyrut: Dâru İbn Hazm, 1999.
- SEHÂVÎ, Ebu'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdirrahmân b. Muhammed. *Fethu'l-muğîs bi-şerhi Elfiyyeti'l-hadîs*. Mısır: Mektebetü's-SÜNNE, 2003.
- SEHÂVÎ, Muhammed b. Abdurrahman. *ed-Dav'ü'l-lâmi' li-ehli'l-(ebna'i a'yânî 'ulemâ'i) karni't-tâsi*. Beyrut: Dâru Mektebeti'l-Hayât, ts.
- SEHÂVÎ, Muhammed b. Abdurrahman. *Mekâsîdu'l-hasene*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l Arabî, 1985.
- SİLEFÎ, Ebû Tâhir. *el-Erbeûne'l-büldâniyye*. Dımaşk: Mektebetü Dâru'l Beyruti, 1992.
- SİLEFÎ, Ebû Tâhir. *el-Erbeûne'l-büldâniyye*. Dımaşk: Mektebetü Dâru'l Beyruti, 1992.
- SİLEFÎ, Ebû Tâhir. *el-Erbeûne'l-büldâniyye*. thk. Abdullah Râbih. Riyad: Advausselef, 1997.
- SİLEFÎ, Ebû Tâhir. *Mu'cemü's-sefer*. Mekke: Mektebetü't-Ticariyye, ts.
- SÜBKÎ, Tâcüddin. *Tabakatü's-Şafiyyetü'l-Kübrâ*. Dâru İhyâi Kütübi'l-Arabiyye-Hicr, 1413.
- ŞAHYAR AĞIRAKÇA, Ayşe Esra. *Seyahat ve Rivayetleriyle Hanım Sahabiler*. İstanbul: Akdem, 2015.
- TANKUŞ, Emine. *Müsel sel Hadis*. Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi,

2010.

TOKSARI, Ali. "Kutbüddin el-Halebî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 26/484. Ankara: TDV Yayınları, 2002.

ÜNAL, İsmail Hakkı. "Merrâküşî, İbn Mûsâ". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/210. Ankara: TDV Yayınları, 2004.

YÂKUT HAMEVÎ, Ebû Abdillâh Şihâbüddîn Yâkût b. Abdillâh Hamevî Bağdâdî Rûmî. *Mu'cemü'l-büldân*. Beyrut: Dâru Sadır, ts.

YILMAZ, Hayati. "Ruhâvî". *TDV İslam Ansiklopedisi*. 35/203. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2008.

YÜCEL, Ahmet. *Senedde Uluvv, Nuzûl ve Avâlîler*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1986.

YÜCEL, Elif. *Hâfız Ebû Tâhir es-Silefî ve Hadis Kültüründeki Yeri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

ZAMAN, S. M. "Hafız Abu Tahir Al-Silafi (d. 576/1180) Acquisition of Hadith and Qiraat in Isfahan". *Islamic Studies* 25/2 (1986), 151-159.

ZAMAN, S. M. "Silafi's Biography: His Birth and Family Background". *Islamic Studies* 25/1 (1986), 1-10.

ZAMAN, S. M. "Sources For Silafi's Biography". *Islamic Studies* 24/4 (1985), 493-502.

ZEHEBÎ, Ebû Abdillâh Şemseddîn Muhammed b. Ahmed. *Tezkiretü'l-huffâz*. Beyrut: Darü'l Kütübi'l İlmîyye, 1998.

ZEHEBÎ, Ebû Abdillâh Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman. *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ'*. Beyrût: Müessesetü'r-risâle, 1985.

ZİRİKLÎ, Ebû Gays Muhammed Hayrüddîn b. Mahmûd b. Muhammed b. Alî b. Fâris. *el-A'lâm*. Beyrût: Darül İlm lil Melâyîn, 2002.

EK: SEHVNN ESERİNDE YER VERDİĞİ BLDNİYYE KİTAPLARI

1. Atk b. Ali b. Dvd es-Semantr (l. 464/1071)¹⁷¹
2. Eb Thir Sadrddn Ahmed b. Muhammed b. Silefe es-Silef e-f (l. 576/1180)-*el-Erben el-Bldniyyt*¹⁷²
3. İbn Askir Ebu'l-Ksm Al b. el-Hasen b. Hibetillh b. Abdillh b. Hüseyn ed-Dmak e-f (l. 571/1176)-*el-Erben*
4. Hfz Eb Yakub Yusuf b. Ahmed b. İbrahim e-rz el-Bağdd (l. 585/1189)¹⁷³-*el-Erben el-Bldniyyt*
5. Ebu'l Berekt Muhammed b. Ali b. Muhammed b. Muhammed b. Ali el-Ensr el-Mevsul e-f (l. 600/1203)¹⁷⁴
6. Şeyh Eb Abdullah Muhammed b. İsmail b. Ali b. Eb es-Sayf el-Yemen el-Fakh e-f (l. 609/1213)¹⁷⁵-40 kişinin 40 beldeden işittiği 40 hadisi toplamak üzere balam, fakat iittiklerinin çoğu Mekke'den olduğu için Sehv esasında onun eserinin Şartlarına uymadığını söylüyor.
7. Ebu'l-Hasen Takıyyddn Al b. Eb Bekr b. Al el-Herev el-Mevsil (l. 611/1215) Sehv bu kişiyi seyahat eden fakat bldniyye yazmam birisi olarak kaydediyor.
8. Hfz Eb Muhammed Abdulkadir b. Abdullah er-Ruhv el-Hanbel (l. 612/1215)¹⁷⁶-*el-Erbene'l-Mtebyinetel-İsnd ve'l-Bldn*
9. Ebu'l Hasen Ali b. Ahmed b. Yahya el-Ezd (l. 628/1230)¹⁷⁷
10. Hfz es-Sadr Eb Ali el-Hasen b. Muhammed b. Ebi'l-Futh Muhammed b. Muhammed b. Amrk el-Bekr (l. 656/1258)¹⁷⁸
11. Ebu'l-Muzaffer, Mansur b. Selim es-Sekender (l. 673/1275)¹⁷⁹
12. e-ms Eb Abdullah Muhammed b. Muhammed el-Hüseyn b. Abdek el-Kih/Kenc es-Sf (l. 682/1283)¹⁸⁰
13. el-Ceml Ebu'l Abbas Ahmed b. Muhammed b. Ez-Zhir el-Hanef (l. 696/1297)¹⁸¹
14. Eb Ahmed Abdul Mümin b. Halef et-Dimyat (l. 705/1306)¹⁸²

¹⁷¹ İbn Askir, *Trhu Medneti Dmak*, 4/38/296; Safed, *el-Vf bi'l-vefeyt*, 19/304. Eserin ismi Sehv tarafından belirtilmemiştir.

¹⁷² Silefnin bu eserinin Mansr b. Selm tarafından tahrir edildiği iddia edilmektedir. Abdullah Aydnl, "Mansur b. Selm", *TDV İslam Ansiklopedisi* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2003).

¹⁷³ Zeheb, *Siyeru a'lmi'n-nbel*, 1985, 21/239; Zeheb, *Tezkiretü'l-huffz*, 4/101; Zirikl, *el-A'lm*, 8/214.

¹⁷⁴ Safed, *el-Vf bi'l-vefeyt*, 4/123. -Eserin ismi Sehv tarafından verilmemiştir. *Siyeru a'lmi'n-nbel*'de eserin ismi *el-Erbene'l-bldniyye* olarak zikredilmiştir.

¹⁷⁵ Zirikl, *el-A'lm*, 6/36.

¹⁷⁶ Zeheb, *Siyeru a'lmi'n-nbel*, 1985, 22/71. Kaynaklarda, bu eserde tekrarlayan iki isim olduğu konusunda verilen bilgi dikkat çekicidir. Safed, *el-Vf bi'l-vefeyt*, 19/28.

¹⁷⁷ Sehv, Ebu'l-Hayr Őemsddn Muhammed b. Abdirrahmn b. Muhammed, *el-Cevhir ve'd-dürer f tercemeti Şeyhi'l-İslm İbn Hacer el-Askaln*, 196.

¹⁷⁸ Zeheb, *Tezkiretü'l-huffz*, 4/158; Safed, *el-Vf bi'l-vefeyt*, 1/216.

¹⁷⁹ Sbk, *Tabakt'-fiyyeti'l-Kbr*, 8/375.

¹⁸⁰ Safed, *el-Vf bi'l-vefeyt*, 1/182; Zirikl, *el-A'lm*, 7/31.

¹⁸¹ Zirikl, *el-A'lm*, 1/121.

¹⁸² Zirikl, *el-A'lm*, 4/169.

15. Kutb Ebû Muhammed Abdulkerim b. Abdunnur el-Halebî (öl. 735/1335)¹⁸³
16. Muhammed b. Yusuf el-Birzâlî (öl. 739/1339)¹⁸⁴
17. Şemsüddîn Ebû Abdullah Zehebî (öl. 748/1348)¹⁸⁵
18. Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Câbir b. Muhammed el-Vâdîâşî el-Kaysî el-Mâlikî (öl. 749/1348)¹⁸⁶ *el-Erba'üne'l-büldâniyyât*
19. Şeref Ebû Muhammed Abdulalh b. Muhammed b. İbrahim b. Muhammed el-Vânî el-Hanefî (öl. 749)¹⁸⁷
20. Ebu'l-Abbas Ahmed b. Saîd b. Amr es-Sivâsî (öl. 749/1348)¹⁸⁸
21. Muhammed b. Ahmed b. Ebû Bekr b. Arram es-Sekenderî (öl. 777/1385)
22. Hâfız Irakî (öl. 806/1404)¹⁸⁹
23. İbn Hacer (öl. 852/1449)¹⁹⁰

¹⁸³ Safedî, *el-Vâfi bi'l-vefeyât*, 19/55. Eserin ismi metinde verilmemiştir. Eserinin ismi kaynaklarda *Erba'üne'l-mütebâyinât* şeklinde geçmektedir. Ali Toksarı, "Kutbüddin el-Halebî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2002).

¹⁸⁴ Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 1985, 23/55.

¹⁸⁵ Sehâvî eser ismi vermemiştir. *el-Erba'üne'l-büldâniyye el-muħarrece mine'l-Mu'cemi's-şagîr li't-Taberânî* isimli eseri Taberânî'nin *Mu'cem*'inden seçme yaparak oluşturmuştur. Tayyar Altıkulaç, "Zehebî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013).

¹⁸⁶ Ziriklî, *el-A'lâm*, 6/68; Halit Özkan, "Vâdîâşî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012).

¹⁸⁷ Sehâvî, Ebu'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdirrahmân b. Muhammed, *el-Cevâhir ve'd-dürer fi tercemeti Şeyhi'l-İslâm İbn Hacer el-Askalânî*, 1/196.

¹⁸⁸ İbn Hacer el-Askalânî, *Dürerü'l-kâmine fi a'yâni'l-mi'eti's-sâmine*, 1/158.

¹⁸⁹ Sehâvî çalışmanın ismini vermemiştir. Eser hakkında yalnızca 35 hadiste kaldığını ve kırka tamamlanamadığını ifade eder.

¹⁹⁰ Sehâvî, İbn Hacer'in burada hangi eserinden bahsettiğine dair açıklamalar vermekte ve eserin isminden *el-Erbeüne'l-mütebâyinât* şeklinde söz etmektedir. Bilindiği kadarıyla İbn Hacer'in bu konudaki çalışması *el-İmtâ' bi'l-erba'üne'l-mütebâyineti (bi-şarḥi)s-semâ'* adındadır. İbn Hacer, semâ yoluyla ve âlî isnadla kırk ayrı hocasından duyduğu, onların da kırk ayrı sahâbîden rivayet ettikleri kırk beş hadisi bu eserinde derlemiş, ayrıca bu hadislerin *Kütüb-i Sitte* ile dört mezhep imamının eserlerinde bulunması gibi şartları da gözetmiş ve hadislerin sağlamlık derecesini belirtmiştir. İbn Hacer eserine müsel sel bir rivayetle başlamış ve aşere-i mübeşşereden başlayarak sahabîlerden gelen rivayetleri sıralamıştır. Kandemir, "İbn Hacer el-Askalânî", 522-523.

FROM JOURNEYS TO THE GENRE: BULDĀNIYYAT AS A PRODUCT OF RIĦLAS

 Fatma Betül ALTINTAŞ^a

Extended Abstract

The purpose of this article is to shed light on the emergence and development of the buldāniyya genre, which is one of the reflections of the scholarly journeys in the history of Islamic culture. Traveling has a great role in the formation and development of Islamic sciences. Scholarly journeys to cities, towns, or regions called riĦla provided muĥaddiths the opportunity to meet, negotiate with each other, and reach the knowledge they were trying to acquire. These journeys and meetings were reflected in the written works, and these journeys caused various kinds of works to be written during or after the journeys.

One of the book genres that emerged as a result of these journeys is buldāniyya. In this genre, the narrations that have been heard from different (generally forty) cities and towns are brought together. Buldāniyyas are an important type of literature because they contain the regions where the muĥaddiths traveled, the teachers they narrated, and some interlinear information about the history of ĥadīth. It is necessary to identify the first examples of this genre to see when and for what reason buldāniyyas began to be written.

Although it has not survived until today, the first example of buldāniyya genre is written by the traveler Ateeq b. Ali b. Dâwood al-Samantarî (d. 464/107) in the 5th century. Among the works that have survived to the present day, the earliest buldāniyya was written by al-Silafî (d. 576/1180) in the 6th century. The 7th and 8th centuries are the periods when works in buldāniyya genre were written the most. In the 9th century some buldāniyyas were written by important scholars of the Mamlûks period such as 'Irāqî, Ibn Ħajar al-'Asqalānî, and al-Sakhāwî.

^a Asst. Prof., İstanbul Medeniyet University, fatmazehrabetul@gmail.com

When the common aspects of the first buldāniyya writers are examined, it is seen that most of them are distinguished muḥaddiths. In addition, some of them are referred to as raḥḥāl or jawwāl which points that they travel a lot. Among the rest, there are names known for their sufism and asceticism. Most of the people that al-Sakhāwī lists among the writers of buldāniyya belong to the Shāfi‘ī school of law.

In this study, three important buldāniyya works written by Silafī (d. 576/1180), his student Ibn ‘Asākir (d. 571/1176), and al-Sakhāwī (d. 902/1497) were compared and examined. Among the buldāniyyas that have survived to the present day, the first buldāniyya author who refers to previous works is Abū Ṭāhir as-Silafī. Although Silafī does not directly mention a work called buldāniyya among the works written before him, he includes forty ḥadīth studies written before him, probably because he accepts his buldāniyya as a work of forty ḥadīth. Ibn ‘Asākir', following the path of his teacher Silafī, mentions forty ḥadīth collections among the works before him. He compiles forty ḥadīths transmitted from forty different cities and forty different sheikhs from forty different companions in his work. While Silafī prioritizes the knowledge of the city where the narrations are taken, his student Ibn ‘Asākir' emphasizes the information about the authenticity of the narrations which his teacher does not need to dwell on much. The fact that the phrase “forty ḥadīths” is included in the names of these two works makes it possible to accept these studies a subset of the forty ḥadīth genre.

al-Sakhāwī, unlike Silafī and Ibn ‘Asākir', collected eighty narrations instead of forty, and did not include narrations about the virtue of forty ḥadīths. al-Sakhāwī's work differs from the previous two works in certain aspects. al-Sakhāwī started his work not with holy cities like Mecca-Medina, but with a musalsal bi'l-awlaviyya narration from Judda. He included not only ḥadīths but also the words and poems of other people. When the three works are compared, al-Sakhāwī is the author who gives the most detailed information about the cities.

The writing of buldāniyya genre is generally transferred from the teacher to the student as a tradition. However, various changes have continued to be made, which makes the later works different from the previous ones. This study claims that the genre of buldāniyya first emerged by adding city information to the works in the style of forty ḥadīth compilation, and additional features were added to the genre over time to add originality. In this context, from the 6th century to the 10th century, besides the emphasis

on āli isnāds buldāniyyas are part of the forty ḥadīth genre. Over time, it has been observed that, rather than the number of ḥadīths, the difference in the names in isnāds, the cities where these ḥadīths were taken and the texts itself becomes more prominent.

Keywords: Hadith, Buldāniyya, Riḥla, Āli Isnāds, Forty Ḥadīth.

Acknowledgements:

-

Declarations:

1. Statement of Originality:

This work is original.

2. Ethics approval:

Not applicable.

3. Funding/Support:

This work has not received any funding or support.

4. Author contribution:

The author declares no one has contributed to the article.

5. Competing interests:

The author declares no competing interests.

